

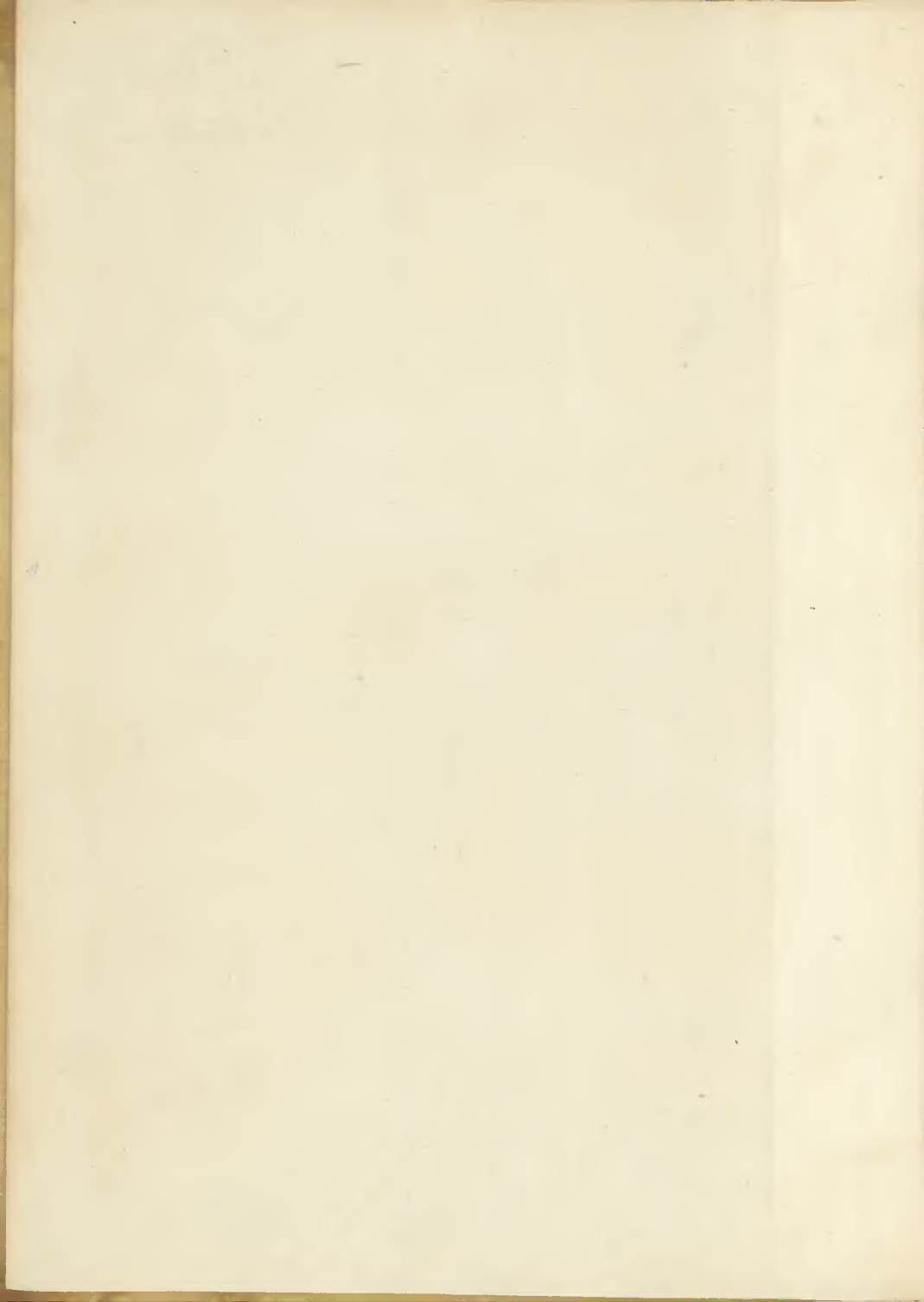
B. N. L.

BEROALDUS

DECLAMATIO

BOLONNA

1487

Inc.

~~88~~
87

Philippí Beroaldi Opusculum
eruditum : Quo continentur
Declamatio Philosophi Me-
dici Oratoris De excellētia di-
sceptatū . Et libellus de opti-
mo statu : & principe.

Pellechet 2218

Hain 2963

(1497)

Ad Clarissimū Paulum Sidlouitiū scholasticū
Polonum Philippi Beroaldi Bononiēsis Epistola.

Ortiū Catonē Tusculanū illum: qui opti-
p mus orator / optimus senator / optimus im-
perator ē habitus Dicere solitū ferūt / Mē /

sam eē amiciciaꝝ parentē: & quādā q̄si conciliatricu
lā. At quāto illi honestius / Verius / spetiosius: q̄ scho
lā amicoꝝ seminariū: q̄ litteras beniuolētiæ glutinū
dixere. Nimis illæ sūt ueræ diurnæq; amiciciaꝝ: q̄
parant̄ i gymnasiis litteratoriis: q̄ ex studioꝝ simili
tudine pueniūt. Ex hoc fonte amici mihi sexcēti flu
xerūt: Ex hoc amicoꝝ columen & gēma. Min⁹ Ro-
scius deriuatus: quo nil elegātius: q̄ cum seria & ioca
ut dicit̄: Qui eruditorꝝ nobilissimus / nobiliū erudi-
tissim⁹: Qui oīum horarꝝ instar Pollionis Asinii di-
ci meritissimo pōt: Cui⁹ amicicia iucūdissima ut pe-
culiariter gloriōr ita maxime delector: quā spero si-
cut nūc oībꝝ notissima ē: Ita cognitā quoq; posterita-
ti fore. Hic idē studioꝝ nexus: quo nihil tenacius:
te mihi Paule uir clarissime copulationibꝝ necessitu-
dinis arctioribꝝ deuinxit: q̄ iam sesquiannū degis
Bononiæ inter scholasticos transmontanos: ut nobi-
lissimus sic amabilissimus: q̄ non magis tui ordinis
hoībꝝ es gratus ob comitatē: q̄ nostratibꝝ ob moꝝ ho-
nestamēta. In te oīa sunt affatim cōgruētia claritudi-
ni familiæ: quæ apud Polemonios / uel ut a recētiori-
bus corrigimur / apud Polonos nō minus honorata

Schola
fons ami-
corum
Minus
Roscius.

Claritas
Sidlouitioꝝ.

q̄ clara iādiu floruit/floretq;:Et ne pauos atauosq; i
 p̄ntia p̄censeā pater tuus:Cui Stanislao nomē:i ma
 xima fuit:sicut par erat:apd' regē polonoz; existi
 mātiōe:amplissimis honorib; gestis:fidei sinceritate p̄
 batus:uitæ peritiā moratus : p̄conio bonitatis orna
 tus.Et cū cōsiliatores principū prudētia cōprimis p̄
 ditos cē oporteat/Fuit p̄ tuus dū uiueret apd' Cardi
 nalē polonū primi nois cōsiliarius:ostēdēs nihil pri
 us in oī uita cē cōsilio:plusq; sine doctrina prudētiā
 q̄ sine prudētia facere doctrinā. Quid dicā de nu
 merosa frat; tuoz; cohorte? q̄ oēs aulici sunt . Et cū
 sūmus honor sit/principi uel uni placuisse: hii apud
 principes in gratia sūt & existimatiōe: Ex qb; Iaco
 bus sacratissimo regi Alberto ē perq̄ iucundus:Cui
 ob fidē/thesauroz; regioiū mādata custodia: quæ ni
 si integerrimo p̄batissimoq; haud temere cōmitti so
 let:Petrus uero mēsæ regix̄ structor ē & scindēdoz;
 obsonioz; scius artifex.Q d' qdē ministerium i aula
 p̄cipali honorificū haud dubie ē: idq; soli ingenuo
 & plane nobili iniūgit. Idē reb; bellicis p̄pollēs nec
 i toga sp̄nendus:pp qd' apd' regē itimus ē:Et aulicis
 purpuratisq; fere oīb; uenerabilis amabilisq; . Se
 cūdū hos Nicolai quoq; s̄t uēti ualde secūdi : necnō
 & huic adolescētulo aura principalis aspirat.Cæterū
 ut hi apd' regē fauorabiles:sic apd' illustrissimū regis
 fratē Sigismūdū Christophorus tecū i sinu ē.uterq;
 fouet/uterq; diligit. Nā Christophori prudētia sin
 gularis ac īgeniū p̄ns effecerūt ut dignitate discopho

Patris
Laus.

Fratres
Aulici

Disco
phorus

Laus pau
li.

ri Cracouiēsis peculiariter īsigniret: Quæ apd̄ uos
ē oppido q̄ honorata puītia. Tu uero mi Paule ob
dexteritatē/ob eruditionē/ob bōitatē: meruisti ut ei/
de p̄icipi eēs a secretis: Tu archigrāmate? tu auricu
larius illustrissimi p̄icipis nūcuparis/ Cācellariū uul
go nominat. His d̄ rebo fit ut familia Sidlouitia tā
tā sit auctoritatis existimatiōisq; apd̄ polonos: ut q
emergere illic atq; enitescer cōcupiscūt: hii ad Sidlo
uitios frēs cōfugiāt: Vobisq; de p̄catorib; potissimū
utant: Venisti tu haud ita pridē ī gymnasiū nostrū:
ut latinos nos latialiter p̄sonātes audires: Vt dolatō
rio latinitatis: si ulla eēt liguæ aspitas leuigare. Q d̄
adeo te delectat/ detinet/ pascit: ut non solū publicas
scholas frequētes: Sed priuatī quoq; aliqd̄ scitu di/
gnū me docēte cōtinēter inaudias: Iāq; domus tua fa
cta ē officina & cōciliabulū politionis litteraturæ: Ex
hoc quotidiao docēdi/ discēdiq; cōmertio beniuolē
tia iter nos uberius adoleuit: hac aurē uellicāte cōmo
nitus libellū hunc tibi Paule Vir clarissime noīatim
dedicauī: ut monumētū sit mei erga te amoris sēpi/
ternū: ut absēs ī p̄ria hęc iteruisēs Philippū tuū sub/
inde recorderis. Materia ē opinor nō idigna cogniti
nec triuialiter p̄trita: Cuius uarietas multiuiga lecto
rē oblectare/ nec minus instituire possit: Et te p̄fertī:
Cui oīa q̄liacūq; mea p̄bant: Sed iā p̄lege q̄so con/
trouersiā triū frat̄; neq; illepidā/ neq; ieruditā: Mox
de optimo statu libellū plecturus: Vale decus scho/
lasticorum: & dilige doctorem.

3

PHILIPPI BEROALDI DECLAMATIO
AN ORATOR SIT PHILOSOPHO ET
MEDICO ANTEPONENDVS.

AGNA AC VENERABILIS

res ē eloquentia Viri ornatissimi.

m

Cuius bono nihil p̄stabilius Cuius

bñficio fit: ut tanto hominibus ip̄is

p̄stent eloquentes: Q uanto homi

nes cæteris animātibus antecellūt:

hoc cunctis fatis liquet: hoc p̄conio omnium atq; cō

sensu celebratissimū: hoc nostra quoq; oratione iā

pridem edita testatū est. Attamen hodierno die phi

lippicas. M. Tulli siue Antōianas auspicaturus exi

stimauit me facturum operæp̄cium: si ritu scholasti

co paulum rhetoricarer: Et declamatoria dictione p̄

luderem: Q uod ut cōmodius fiat unā de schola pri

scorum declamatorum controuersiam pertractabo:

Daboq; operam ut condituræ nostræ concinataq;

edulia faciant ad stomachum: ut quæ a me dicēt ea

& animos foueant: & aures pmulceant. Sed ut lon

gas p̄fationes recidamus rem ipsam ingrediemur.

Q uod dum fit uos q̄so diligēter ac libēter attēdite.

Argumentum.

Ater q̄ tres liberos habebat: philosophū

p medicum: oratorem: moriens testamento

eum heredem fecit qui esset utilissimus ci

A

uitati: post mortem patris contendūt tres fratres : cui hereditas paterna cedere debeat . Primus philosophus coram iudicibus agit causam : a quo cum aliam hęc dicuntur.

Declamatio.

Laudus philosophiæ.
Philosophia natu-
ralis &
Theologica.

d Emiror iudices cuiuspiam mortalium dubium uideri: Cui ex tribus fratribus potius paterna bona sint adiudicanda : Cū philosophia sit regina cunctarum disciplinarum . Quam M. Tullius inuētum deorum . Plato uero donum deorū esse tradiderūt . Quo bono ut ipsius Platonis uerbis utar / nihil unquam maius mortalibus datum ē a diis nec unquam dabitur: Hęc est uitę lex / uirtutum indagatrix: uitiorum expultrix . lumen legum / magistra morum . Rerum elementarium exploratrix . Cęli & mundi contemplatrix: qui in altitudinis studio etiā cęlo ipso sublimiora quępiam uestigat . Et ut inquit platonice Apuleius . In extimo mundi tergo degit: Hac internuncia homines deo cognati & proximi imo ut uerius loquar dii terreni efficiuntur . Quid per deos imortales excellentius sacratissima illa philosophia: quę supra hanc cęliginē / in quā uolutamur excedens / docet quid agatur in cęlo: Meritoq; Seneca philosophorum sincerissimus sanctissimusq; Cui utiq; credi cōuenit . Naturę rerum gratias agit : cū secretiora eius ingressus discit quę uniuersi materia sit: quid sit deus . totus in

se intenderit/An ad nos aliquando respiciat : faciat
 quotidie aliquid .An semel fecerit:pars mūdi sit an
 mūduſ:An mūdi aīa:an potius opifex & factitator:
 liceat ne illi ex lege fatorū aliqd derogare/An maie/
 ſtatis diminutio & erroris cōfeſſio ſit mutāda feciſſe
 Ad hæc nulla res magis diſcuſſerit caliginem illam
 nebulae craſſiſſimam:quæ ut duo poetarū clariffimi
 prodiderunt /obtus mortalium hebetat/mentefq;
 obducit oppāſo ignorantie uelamento. Quid por
 ro utilius illa altera philoſophiæ parte. Quam ptim
 ethicen. ptim mortalē appellitāt:q̄ maxime ad hoīes
 ſpectat:quæ docet quid ī terris agendū ſit. Et errores
 noſtros diſcutit:Quæ urbes pepit/Diſſipatos hoīes
 in ſocietate uitæ conuocauit:Reſ. pu. bene moratas
 inſtituit. Vnde nō īmerito ſectatores philoſophiæ
 ubiq; gentiū philoſophos nominant noīe. ſ. ſancto
 & religioſo quaſi ſolos ſapiētiae ſtudioſos : Qui an
 te Pythagoram ſophi id eſt ſapientes & habebant
 & nominabant. Quid qd' & philoſophus medicus
 ē:Cū philoſophia ut inqt Arpinas orator ſit animo
 rum medicina:Quod & Galenus quoq; teſtat' : Cū
 autē morbi pernicioſiores pluresq; ſint animi q̄ cor
 poris:p̄ſtantior haud dubie ē philoſophus: q̄ grauior
 ribus morbis medelas ac fomenta ſalutariter appo
 nit:qui deniq; tanto ē q̄ corporis medicus nobilior
 utiliorq;:quanto animus corpore ē p̄tioſior. Quin
 etiam philoſophus Orator eſt. unde enim uis & ſil

Caligo
 hebeta
 trix.
 mentis.
 Ethice
 Moralif
 Philoſo
 phus ſapi
 entiae ſtu
 diofus
 Philoſo
 phus mei
 dicus.
 Philoſo
 phia aīoꝝ
 medicina
 Philoſo
 phus ora
 tor.

Dialecti-
ca.
Disputa-
toria.
Scitū ze-
nonis
Philoca-
lia germa-
na philo-
sophiæ

In uenera-
tione phi-
losophi
Diōysius
Platonē
honorat.
Pythago-
ras pro
deco.

ua dicendi nisi ex scholis philosophorū ducta ē? Vn-
de riuī eloquentiæ nisi ex fontibus philosophiæ de-
riuati? Huc adde qd' dialectice .i. disputatoriā siue
disputatrix philosophorū ē: quæ rhetoricæ ppe ger-
mana est: In tantum ut Zeno dialecticē manuī in-
manum comp̄ssā: Rhetoricē uero explicatā simi-
lem eē tradiderit. Quid p̄ deos imortales hac tripar-
tita philosophia p̄stabilius / quid utilius eē ac dici po-
test? Cuius una pars rerū naturam scrutatur / altera cō-
ponit animū & mores: tertia structuram uerborū exi-
git & argumētationes: Ipsum porro philosophiæ uo-
cabulū quid aliud significat q̄ amorem studiūq; sa-
pientiæ: quo quid melius? Cuius germana ē philoca-
lia quæ amor pulchritudinis interpretatur: tanq̄ sine
philosophia pulchritudo esse non possit. Cæterū ut
semel finiam. Philosophus hoc ē sapiens est oīa: Et
ut inquit ille. uno minor ē Ioue / diues / liber / hono-
ratus / pulcher. rex deniq; regum. In tāta apud priscos
extimatione ac reuerentiā habiti philosophi. ut pla-
toni sapiētiæ Antistiti Diōysius tyrānus uittatā nau-
uem obuiam miserit: Ipse quadrigis albis egredien-
tem in littore exceperit: ut Alexander magnus Ari-
stotelis philosophorū doctissimi patriam restituerit ī
honorem p̄ceptoris: Cui se non minus debere q̄ phi-
lippo parenti profitebatur: ut Pythagoram crotonia-
te ac metapontini pro deo colerent: & ex eius domo
templum facerent: Qui in tanta fuit admiratiōe: ut

qui presentia illius frui meruissent: id perscriberent ad suos: tanq̄ magnum quiddam ac præclarum adepti forent: quod Pythagoram uidissent. Nūc quoq̄ uos o iudices reueriti nomen philosophi sacrosanctum ac uenerabile/philosopho mihi bona paterna ut par est /adiudicate:& sententiā uestra decernite: Cum uoluntas patris hoc uoluerit: Cum sensus cōmunis hoc diiudicet: Cum excellētia doctrinæ quā profiteor/hoc peculiariter deponat. Dixi.

Audistis haftenus uiri clarissimi: quæ ex philosophi persona in petitione hereditatis paternæ dicta sunt: nunc queso audite attentis animis & auribus: quæ secundo loco medicus egerit: Qui causæ suæ patrociniatus est patrociniū huiusce uel cōsimilis orationis.

Disceptatio est iudices inter nos non quæ ex nostris sit ars spetiosissima. Sed quæ ciuitati utilissima: Quæritur quis ex nobis plus mortalibus proficit: Quis nescit medicum ad omnes totius ciuitatis ordines: Ad omnem sexum: Ad omnem etatem pertinere: Cum sūmatibus infimatibus/uiris/ sceminis/senibus/pueris/egrotare contingat: Cum omnes ex hoc utilitatem indiscriminatim petant: Meritoq̄ dici potest medicum rem cōmunem terrarum esse. Et mehercles si uera dispicimus / si curiose cuncta

Utilitas
ex medi
co.
Medicus
res cōis
Laus me
dicinæ.

Laus me
dicinae.

Defun-
ctus ab
Asclepi-
a de reuoca-
tus.

Archia-
trus escu-
lapius

perpendimus / sola medicina soloq; medico opus est
omnibus: Medicina est quæ una contra fata depu-
gnat eaq; idētidem expugnat: quæ languentibus ui-
tam prorogat: quæ iam deploratos / iam defletos / iā
ī familia orci numeratos / luci auræq; uitali p̄sape re-
stituit: multiq; medicinae opera reuixisse creduntur:
Et re fabulas perenseam: quæ ab Esculapio Hypo-
politum & Tyndaridam ad uitam reuocatos ferūt:
Nōne Asclepiades inter medicos famigerabilis ar-
gumentum huiusce rei uel potentissimum est: q̄ ho-
mini iam conclamato depositoq; dum effertur fatū
attulit: Cuius animam in corporis latibulis delitescē-
tem euocauit: eumq; ab inferis post liminio p̄pe su-
neratum domum rettulit. Huc adde qd̄ huic arti tā-
tum honoris tribuere maiores / ut diis inuētores su-
os assignauerint / cæloq; dicauerūt: Apollinem / Escu-
lapiumq; prodendo: quem ob id Archiatrum quasi
principem medicorum dixit Antiquitas: Et profe-
cto medicina res est sacra: Et ut Solomonis sapien-
tia testat̄ / omnis medela a deo est. Ideoq; saluberr-
ime sapientissimus ille p̄cepit medicum honoran-
dum esse propter necessitatem: Cum illum altissi-
mus creauerit: Quod autem philosophus frater glo-
riatus est philosophos prisco seculo honoratissimos
extitisse apud reges: ne in hac quoq; parte illi utiq;
cesserim: cum medicos acceperimus prope cultos ad
deorū uicem: Nāq; Hippocrates ille maximus medi-
corum ob depulsam arte medica pestilentiā ex illirico

in gratiam uenientē: honores illos meruit a grācis/
 quos herculi decreuerūt: qua in re subit mentē illud
 Galeni ex libro theriacis/ quēadmodū. s. iussit diui-
 nus Hippocrates ignes fieri medicatos odoramētis
 & suaueolētibus unguētis p̄fusos: ut ita aer tabificus
 emacularet/ fieretq; ī attrahendo īnocētior sinceri/
 orq; Q d' in pestilētia factitandū Auicēna quoq; p̄
 cepit. Quid Asclepiades idē inter medicos priscos
 (Hippocratē semp excipio) facile p̄iceps/ nōne uni
 uersū p̄pe humanū genus circūegit in se se? nō alio
 mō q̄ si e cælo emissus aduenisset: qnq; res maxime
 cōmuniū auxiliōz p̄fessus. Abstinentiā cibi/ uini/ fri-
 ctionē corporis/ ambulationē/ gestationēq; q̄ expe-
 titus a maxio regum mithridate legatos illius ad se
 missos pollicitatiōesq; ingētes spreuit posthabuitq;
 q̄eti l̄raz. Critobolus quoq; & Erasistratus habiti sē
 ī maxia apd' reges maxios existimatiōe: cū alter Phi-
 lippū Alexātri patrē/ alter Anthiochū syriæ regē so-
 lerti curatiōe sanassent. Quid multa: cū sanitate ni-
 hil utilius sit mortalibus/ qd' Galenus quoq; asserit/ ī
 libro hereseō. i. sectaz. Medicia at cū sanitatē p̄stet
 liqdo colligimus medicū & philosopho & orator lō
 ge utiliorē eē. ciuitati: qd' si philosophia animi me-
 dicina dicitur: medicina quoq; corporis philosophia
 rite phibet: cuius adiuuētā ifirmitas hoīum aduo-
 cat: & cōtinuo ubi egritudo iuasit solatia medici req-
 rit/ philosophis oratoribusq; posthabitis: in quibus

Odora/
 mēta ad/
 uersus pe-
 stilentia

Sanitate
 nil utilius
 Medicia
 corporis
 philoso-
 phia

nullæ suppetiæ salutare nulla sunt adminicula lan-
guentium: Quibus presto est medicus: & remediis
presentissimis opitulatur. proinde iurisconsulti / me-
dicos professoribus / Studiorum liberalium merito
anteponunt. Cum hii salutem hominum agant. Illi
studiorum curam. quid nunc ego enumerem medi-
cinæ partes: quas omnis sacras ac salutare puto:

Dietetica
Pharma-
ceutica.
Chirurgi-
ca.

Dieteticam quæ uictu / pharmaceuticam: quæ medi-
camētis: Chirurgicam / quæ manu curat: Ex quo fit
ut qui medicinæ utilitatem non uidet / Is non ut lu-
sciosus sed ut exoculatus nihil profus uideat. Quo
circa iudices / si utilitati publicæ cōsultis / si medicū
in ciuitate utilissimum esse cognoscitis / mihi qui sa-
luberrimam artium utilissimamq; profiteor heredi-
tatem paternam assignatote. Dixi.

Audistis uiri spectatissimi: quæ philosophus: quæ
post philosophum medicus dixerint in causa adipi-
scendæ paternæ hereditatis: nunc sedulo auscultate:
atq; animum aduertite: & ea qua soletis comitate pi-
pendite: quid nouissimo loco dixerit orator: Erunt
opinor hæc / nec iniucunda relatu / nec ingrata audi-
tu / nec indigna cognitu: sic autē Oratorem causam
suam egisse creditote.

Nunq̄ magis iudices sensi quanta sit oratoriæ fa-
cultatis uis atq; excellentia: quam hodierno die / dū

fratres audio non ex instrumento philosophiæ : aut
 medicinæ : sed ex Oratoria suppellectile instructos
 causã actitasse : Adeo sua philosopho philosophia /
 medico medicina nihil opis in agenda causa presti
 tere : Quin muti pene conticuissent nisi ad eloquen
 tiæ nostræ adminicula confugissent : sine cuius nito
 re philosophia sordescit : medicina obsolescit . Disci
 plinæ omnes incultæ rubiginant . Adeo necessaria ẽ
 atq; conducibilis omnibus omnium ingenuarũ do
 ctrinarum professoribus eloquentia : Cuius utilitati
 maiestatiq; nihil (absit uerbo inuidia) est comparan
 dum : Et qã mihi primum cũ fratre philosopho agẽ
 dum est : An ego philosophiam cum oratoria : philo
 sophum cum oratore contendam : Parcius tecũ age
 re cogor & mitius quia frater es : sed tamen qđ inter
 nos dictum sit ista tua p̄clara philosophia quam glo
 riose iactas mi frater : & tanq̄ filiolã exocularis ne
 quaẽ tanti est : quanti eam uideri uis : nec tam in phi
 losophia studium sapientiæ est q̄ opinatio : Nam cũ
 sciẽtia certi sit / opinatio incerti : scholæ philosophorũ
 omniũ ac sectæ dum philosophãtur haud dubie opi
 nantur : Id . n . opinatur quisq; qđ nescit : Illi autẽ qui
 de rebus naturalibus & cælestibus disputant opinio
 ne educunt : Cum ueritas demersa in secretariis na
 turæ delitescat : hinc philosophos a scriptoribus lucu
 lentis opinatores / opiniosos / opiniosissimos dici no
 uimus . Vnde aut̄ q̄so nisi ex opinatione tot dissidia

Aduer
 sus philo
 sophum .

Opiniosi
 philoso
 phi .

tot compugnationes philosophorum emanarunt / tot se
cū discordantes . Dicā . n . non obstrigilandi cā sed
ga ita res se habet . Pugnāt philosophi inter se atq;
dissentiunt dissidio non paruo magnis í rebus & se
riis : Quidā principiū rerū eē autumāt / aquā : ut Tha
les milesius . Alii ignē / ut Heraclitus cognomēto sco
tinus . i . tenebricosus . Quidā aera / ut Anaximenes :
Pythagoras uero / Empedocles / Epicarmus / Aliiq;
physici cōplusculi q̄tuor elemēta principiū rerū eē
posuerūt : Plato Deū factitatorē mūdi eē tradit . Ari
stoteles mūdū inatū eē autumat . Epicurus / Democri
tus / Leucippus ex atomis hoc ē corpusculis ífecabili
bus mūdū formatū eē contēdūt . Preterea de deo / de
aia / de finib; bonorū / de meteoris : inter philosophos
nō cōstat : Quidā deos inumeros / qdā nullū eē credi
derunt : Platonici unū qdē curantē rerū . At Epicurei
otiosū & í exercitiū . Stoici Deū extrísecus figuli mó
torquerē hāc mūdi molē eē pdiderūt . Platonici ítra
mūdū : ut gubernatoris exēplo / ítra illud maneat qd
regat . Sunt q; í fortunā iā lapsib; oīa ponāt : & nul
lo credāt mūdū rector moueri : natura uoluēte uices
& lucis & anni . qdā curā deorū intra sydera cōtinēt :
Nōnulli diuinā puidētiā ad lunā usq; deducūt : tāq;
irridēdū sit agere curā rerū humanarū illd' qcqd ē sū
mū : atq; indecorū sit dei maiestātē pollui tā multipli
ci sordidoq; ministerio : Quāta dii boni de aia inter
philosophos pugna : Plato ait aiam eē substantiam
αυτοκίνητον . i . se mouētem : Xenocrates numerū :

8

Aristoteles /entelechiā: Pythagoras & Philolaus &
 Aristoxēus /harmonia: Possidōius /ideā: Hippocra-
 tes /spiritū tenuē p corpus oē disp̄sū. Origenes ada-
 mātiūs /substātiā sensibīlē & mōbilē: Hipparch⁹ &
 Zeno /ignē. Anaximenes /aera: Empedocles /suffulū
 cordi sāguinē: Democritus / ex atomis cōflatā. Dice-
 archus uero nullū esse aīum nullā aīam: frustra q; &
 aīalia & aīantes appellari: Alii eternā: Alii mortalē
 aīam dissolubilēq; eē cōtēdūt. Ecclesiasticor; quoq;
 sup eadē re ē dissidiū: Alii ab origine mundi factas ī
 celo aīas: Alii ex traduce ppagari: Alii deū quotidie
 aīas opari tradūt: Q d' & xp̄ianū dogma confirmat.
 Hæc & id genus alia: tā uaria tā dissidētia cum lego
 quo me uertā: quē seq̄r: cui credā: succurrit illd' Ora-
 tianū: Bellua multor; capitū es: Nā qd seq̄r aut quē.
 Merito dixit Lactātiūs /de aīa īter philosophos nō
 dū cōuenit: nec unq̄ fortasse cōueniet: & a Lucretio
 decēter & uere dictū ē. Ignorat' .n. q̄ sit natura aīai:
 Eadē fere cōtētio ē circa fines bonor;: cū alii ī uolu-
 ptate ut Aristippus: Alii ī uirtute /ut Zeno: Alii ī pri-
 mis naturæ. Quæ græci τα πρωτα φυσικωσ. Au-
 gustinus & Varro primigenia uocāt: ut Carneades.
 Alii ī idolētia: ut Hierōymus Rhodius sūmū bonū
 collocauerit: pipatetici ex triplici ḡnre bonor;: ai. s. &
 corpis atq; externis sc̄licitatē metiūt'. nec multo se-
 cus academici: uoluptatē cū hōestate Dinomach⁹ &
 Calipho copularūt: idolētiā: q̄ græce αμαλυσια dī
 hōestati Diodor⁹ stoic⁹ adiunxit. Quid dicā de re-

Origenes

Natura
aīæ igno-
ratur.

De fini-
bus bono-
rum.

αμαλυσια.

Meteo-
rologi.

Causæ
motus ter-
ræ multi-
plices.

ακατα-
ληψια.
Incomp-
hēsibili-
tas
απορη-
τικοι
Academi-
ci

bus naturalibus quāta sit inter meteorologos dispa-
rilitas atq; dissensio : De cometis : De fulminibus :
De arcu cælesti : De niloticis incrementis nō cōstat :
Quid multa : De motu terræ : & ut inquit poeta. Vn-
de tremor terris : & qua ui maria alta tumescant : obui-
cibus ruptis. Sunt philosophi inter se discrepantissi-
mi. Et in hac re uel sola oppido q̄ mira inconstantia
est : Namq; Anaxagoras ignem causam motus exi-
stimat. Anaximenes terram ipsam sibi ipsi esse cau-
sam motus nec extrinsecus incurrere qd̄ illā impel-
lat : sed intus ipsam illidi in semet ipsam. Quidā mo-
tum aquæ imputauere ut Thales milesius : Democri-
tus uero motum fieri autumat / aliquando spiritu / ali-
quando aqua / aliquando utroq; : Aristoteles : Alber-
tus magnus : & omnis peripateticorum schola spiri-
tum ac uentos / Causam esse motus terræ alacriter af-
firmāt : Cui sententiæ Plinius noster & Seneca sub-
scribunt : Ex hoc tam multiplici dissidio ex tāta phi-
losophorū discordia haud dubie fit ut incertus sim q̄
bus credam / quibus accedam / Cuius sectæ me candi-
datum eē profitear : Quicquid elegero plurimos ui-
deo improbaturus : quicquid probauero plures ne-
gaturus. ut inter tot ambigua illud tantum Socrati-
cum mihi certum uerumq; esse uideatur : Hoc scio
q̄ nescio : Inde fit ut academicorū ακαταληψια. i.
incomphēsibilitatē minime iprobē : q̄ nulli rei assētiē-
dū eē cōtēdūt : q̄ ob id σκεπτικοι και απορητικοι

καταληψια. i. incomphēsibilitatē minime iprobē : q̄ nulli rei assētiē-
dū eē cōtēdūt : q̄ ob id σκεπτικοι και απορητικοι

idest confideratores & ambigentes dicuntur. Meritoq; Proteus psonā ueritatis sustinere creditus: quā obtinere nemo pōt fallis imaginibus illudentem & comp̄hēnsionis nodos relaxantē. Ad hęc adde q̄ philosophos irreligiosos putāt. Eosq; ferme arbitrarī deos non esse: Dum meras rerum causas & simplices rimātur. Ex hac opinor incōcinnitate dissidiisq; sectarum factum fuit olim uetus senatus cōsultum: Quo philosophi ex urbe Roma pulsī sunt perinde ac inutiles atq; infructuosi. Mox iterum Domitiano imperāte exacti ex urbe & Italia iterdicti. Vt semel finiam propositum fratris demiror inhiantis paterna bona: Cum philosophus si Platoni credimus: Cui utiq; in re philosophica credi conuenit: minime sit philochrematos idest pecuniæ cupidus. Imo contemptor diuitiarū: Quo circa desiste frater moneo a petitione hereditaria/ ne ab instituto sectæ tuæ deflexisse uidearis. & uite contrarius in re priorī. Nihil enim habet philosophia præstantius q̄ q̄ modicis cōtenta ampliores opes non desiderat: Vnde fit ut cōditores legum philosophos p̄fessorum numero non habeant: Quia hoc primum eos profiteri oporteat mercenariam operam spernere: hęc satis ad philosophum: qui nimis urgeri iam uidetur & cōmoueri uera castigatione cōmonitus. Transeamus deinceps ad medicum: quem intelligo fiducia medicinæ ad hanc causam oppido q̄ fidenter descendisse; Cuius

Proteus
typus ue
ritatis.

Philosor
phi irreligi
osio.

Philosor
phi ex ur
be eiecti.

Philosor
phus nō
philo
chrema
tos

Philosor
phia con
tenta mo
dico

ars haud quāq̄ philosophiæ absimilis ē. uidelicet ua
 ria. inconstans. interpollis. Et non parum saepe peri
 cōtra me ritiosa: quam ut inuestibulo disertationis statim re
 dicos. percutiam eleuēq̄: Nonne inter medicos prope ma
 ior q̄ inter philosophos pugna ē atq̄ contētio? Qui
 in diuersas curandi uias p̄cesserunt: Hippocrati cau
 sa morbi originalis uidetur esse in spiritu siue flatu:
 Origo quem morborum omnium patrem & auum appel
 morboꝝ. lat: Herophilo in humidis omne uitium uisum est:
 Hyppo crates. Erasistrato si sanguis in arterias hoc est uenas: quæ
 Spiritus spiritui accōmodatæ sunt: Quas recentiores medi
 morboꝝ. ci pulsatiles nominant / trāssunditur: Asclepiadi ue
 Hippo crates. ro placuit originem egritudinū esse si manātia cor
 Spiritus p̄ inuisibilia foramina subsistendo iter clau
 morborū dant & meatus obturent. Ad hæc cum ciborum cō
 p̄ & auus chus paterfamilias & rex totius corporis in homine
 Erasistra tus dicatur: In hac quoq̄ parte discrepātissimi sunt. Era
 Asclepia stonicus putrescere: Hippocrati placet per calorem
 des. cibos concoqui: Quod Galenus: Auicenna: & me
 Stoma dicorum neotericorum scholæ confirmant: Ascle
 chus p̄fa piades uero nihil cōcoqui autumat: sed crudam ma
 milias teriam sicut assumpta est in corpus omne diduci:
 Calore ci Huc adde quod alii medicinam dicunt esse rationa
 bos con lem: Alii in usu tantum & experimentis eam posue
 coqui, runt: perinde ac usus in curationibus sicut in cæte

ris omnibus artibus sit magister efficacissimus: Vnde
 de logici quidam quasi rationales dicti: Quidam
 ab experimentis empirici ut Serapio & Apollonius
 & Heraclides. Sunt & methodici a uia quadam qua
 sequuntur nominati. Ob hoc dixit Aufonius in gryp
 po ternario. Triplicem esse medicinam illo uersu.
 Triplex quoque forma medendi: quae logos & metho
 dos cuique experientia nomen: Sunt & dogmatici quibus
 sunt sua decreta seu placita sine quibus nulla se
 cta consistere potest: hos maxime probat Galenus:
 a quo Empirici improbantur: qui ait Herophilum
 & Philippum imprimis Empirices id est experien
 tia sectatores extitisse: Cum Hippocrates & Diocles
 Caristius & herasistratus logicè heresin .i. rationa
 le sectam sectati sint: Methodices uero principes fue
 runt Archigenes & Themison. De quibus opinor sen
 sit Satyrographus scribens. Aduocat Archigenem
 onerosaque pallia iactat: Itē quot Themison egros au
 tūno occiderit uno: Fuit & pediticus selymbriae natus:
 qui instituit Iatralipticem .i. unctoriam medicinam. hic in
 merae sectae fluxerunt. Dogmata infinita: sententiae mul
 tiplices. hic illae circa egros miserae concertationes / nul
 lo idem censente ne uideatur assertio alterius. hinc
 illa infelicis monumenti inscriptio. turba medicorum
 se periisse. Et Adrianus imperator: ut auctor est
 Dion moriens dixit: Medicorum turba principem perdit: cui
 concinit uersiculus ille apud graecos uice puerbii cele
 brat πολλῶν ἰατρῶν ἑσόδου μαπολεσεμ.

Vsus ma
 gister effi
 cax.
 Logici.
 Empirici
 Methodi
 ci.
 Triplex
 medicina

Hippo
 crates lo
 gicus.
 Archige
 nes me
 thodicus.
 Themiso
 Iatralipti
 ce.
 Turba
 medicorum
 perii

Pliniana
peroratio
in medi-
cos.

Tituli re-
media.
Pixides
uenena
Dictū la-
conis.

id est multorum medicorum introitus me perdidit.
Nequeo mihi temperare quominus pliniana illa per-
censeam ad hoc totum negotium mire facientia: quibus
luculentus ille scriptor in medicos perorans asse-
rit nullam artem medicina incōstantiorē fuisse: nec
dubium esse medicos omnis scientiæ famam noui-
tate aliqua aucupantes animas nostras statim nego-
tari: discunt periculis nostris: & experimenta p mor-
tes agunt: medicoq; tantum hominem occidisse sū-
ma impunitas est: quinimo transit in conuitiū. &
intemperātia culpatur: Quod si lex ulla extaret: q̄
puniret inscitiam capitalem: oppido q̄ paucos uide-
res medicinæ professores. prouerbiale illud sat no-
tum: Titulo medicorum remedia habēt pyxides ue-
nena. hinc ille lacon medico dicenti nihil habes mā-
li: οὐ γὰρ σοι ἐφηία τρω χρωμαί. Non enim in-
quit te medico utor: Et iterum cum medicus dixisset
γερῶν γεγομασ .i. senex factus es. Διοτι επερ-
ουκ εχρησαμην σοι ιατρω. Quoniam inquit nō
usus sum te medico. Atqui dicet quispiā uidemus
quotidie multos morbis grauissimis acutissimisq;
implicitos auxilio medicorum conualuisse: Quibus
responderi breuiter possit illud Ausonii: Euasit fa-
ti ope non medici: Contra plures uideas occumbere
q̄ sanescere: Quibus medici: qui habentur clarissi-
mi medicorum nihil profuere. Præterea millia gen-
tium olim fuerunt. & in præsentia sunt sine medicis

degetium. Nos uero aliena opera uiuimus. Alienis pedibus ambulamus: Alienis promissis credimus. Quod nisi iam ad finem mea festinaret oratio. Ostendere possem quod multa sunt nomina rerum medicatarum apud Galenum/Auicennam/ aliosque medicorum celeberrimos male intellecta/peius tradita/ pessime usurpata. In quibus cum dispendio uitae mortalium recentiores hallucinantur: Et aliud pro alio proponentes. saepe dant mortiferam potionem pro saluti fera: Quas ob res liquido colligimus o frater medicine disciplinam tuam quam tu iactantulus tanto extollis non tam utilem esse ciuitati quam detrimentosam: Salubriterque portius Cato creditur medicis interdixisse: Cuius oraculo cludam hanc de medicis disputationem. Sunt autem Catonis uerba haec: Quam docunq; gens ista suas litteras dabit omnia corrumpet. Tunc etiam magis si medicos suos huc mittet.

Error re-
ceterorum in
rebo me-
dicis.

Cato in
medicos.

Haec autem omnia in philosophos & medicos inflammanter satis perorata: Nemo uestrum uiri clarissimi queso perinde dicta accipiat atque si ex persona mea dicerentur: Absit enim a me talis insectatio: sed tanquam ex persona oratoris agentis causam aduersus fratres. Alterum philosophum: Alterum medicum: qui cum diluerit eleuaueritque fraternas professiones oratoriam disciplinam & oratoris nomen ualentissime turtatus est: Vt. s. dixerit non solum illa omnium

Exorabu iudicum exorabula : quæ a nobis dici & solent / &
la iudicū. possunt : sed multis quoq; adminiculis fulserit / ro
borauerit / erexerit causam eloquētiæ : quæ ad pre
sens omitto : Illa tantum rettulisse contentus : qd̄ ex
paciatus orator per latissimos rhetorices campos
talia subiunxit.

Orator Quod eloquētia inq̄ o iudices ūna de sūmis uir
uir bon⁹. tutib⁹ sit ciuitatiq; utilissima / adeo clarū / adeo in cō
fesso est / ut probatione nō egeat . Nā cum Orator fi
niatur / uir bonus dicendi peritus : rhetorice uero be
nedicendi sciētia / utilē esse cōfitendū est : Quæ
bonitate constat / elegantia pollet / nitore splēdescit :
Illiciū fa Cuius ope & opera p̄clara omnia fiūt & magna : Eq
cundia dem conditores urbiū / nōn tā philosophica doctri
na : q̄ elegātia oratoria & illicio facundiæ pellexerūt
dispalatos homines ad ciuilitatem politicamq; uiuē
di rationem : Consimiliter cōstitutores legum quib⁹
nihil pene emuncius / limati⁹ / & sententiosum ma
gis / adminiculati fulturis eloquentiæ / leges saluber
Condito rimas eloquentissimasq; cōdiderunt : quas mox inter
res legū prētes interpretamentis barbaris fedauerunt : forma
Oratores tores quoq; rerum publicarum : Imperatores bellico
rum exercituum / regere cōsiliis / & moderari res ma
gnas sine docta uoce & oratoris ui haud quā po
tuisent . Deniq; scriptores fere omnes in omni do

strinarum genere uel eminentissimi sint pigmentis
 oratoriis sine dolatorio rhetorico statim lectori nau-
 seam faciunt & bilem mouet. adeo Scriptio omnis
 citra elegantiā est proxima fastidio tantāq; uī habet il-
 la a poeta prisca seculi dicta flexanima atq; omniū
 regina rerum oratio. Merito apud romanos: quare
 publica nulla unquam maior: nulla sanctior: nulla
 bonis exemplis ditior extitit: summa semper ora-
 toribus dignitas fuit: Et ut auctor est Cornelius ta-
 citus: nullus magnam potentiam sine eloquentia ē
 consequutus: Quod ut de aliis taceam: nōne Mar-
 cus Tullius ille orandi regula & dicendi lex: Cu-
 ius ingenium Romano imperio par fuit: qui latinæ
 facundia pomerium promouit: ad consulatum usq;
 amplissimamq; dignitatem ex humilitate natalium
 & loci euectus est: Quo quid utilius in Romana
 republica excogitari potest? Quo suadente legem
 Agrariam hoc est alimenta abdicarunt Romanæ
 tribus: Cuius linguæ fulmen Catilinæ infregit au-
 daciam: & ipsum proscripsit Antonium: Cuius no-
 mine supplicatiōes a senatu decretæ sunt. Qui ma-
 xim⁹ honor uictoribus bello ducibus dat: Qui toga
 to añ Ciceronē habit⁹ ē nemini: demosthenē quoq;
 admirabat⁹ græcia: obseruabat rex psary: & plurim⁹
 de eo apd Philippū sermo hēbat: cuius gloria tā ce-

Scriptio
 sine elo-
 quentia
 in suauiis.

Sūma
 oratorib⁹
 dignitas.

Ingeniū
 tullii par
 R. iperio

Supplicatiōes ī to-
 ga Cice-
 roni.

lebris tam p ora omnium uolitas extitit: ut Anicula
aquã ferens ita isufurauerit alteri: οΥΤΟΣ ΕΣΤΙ ΔΗ
Hic ē De μΟΟΘΕΜΟΣ: hic ē ille Demosthenes: & olim Gorgia
mosthe ratori leotino a gracia delphis soli statua nō iau/
nes. rata: sed aurea dedicata: Tātus honos habebat ora
torix artis pffessorib: In hoie p̄cipue duo sunt / Ra
tio: & Oratio: Vnde ab Apuleio hoies finiunt ratio
ne plaudentes / oratiōe pollentes: Sed ratio sine ora
ne p̄pe mutila est & māca: Quare si nihil ab illo pa
rēte rex fabricatoreq; mūdi deo melius oratiōe ac
cepimus: si utilissimū esse nemo nō nouit eloquen
tia pollere: senatū / populū / exercitū / mortales oēs in
quæ uelit orator ducere: si uiribus orandi tantū asse
qui pōt ut fulgere / fulminare / tonare: qđ pericli cō
Fulmiare tigit / uideatur orator. Pronūciate iudices p̄ oratore
Pericies. & secundū me litem date: & ut qui orator ad uos ue
Tonare. nerim: habeā a uobis exorator efficiete: ut si rheto
rice est psuadendi opifex ac suadæ medulla: uidear
apđ uos psuasibiliter dixisse: siue. n. psuadere siue
bene dicere finis est: & summū in oratore: utrūq; id
munus impleuisse uidebor: si uoti compos ex sentētia
uestra ac p̄nunciatione discessero. Dixi,

Credibile est / post peroratam a tribus fratrib; co
ram iudices ipsos cōcordi consensu oibus sententiis
p̄nunciassse pro oratore: illiq; adiudicasse paternam
hereditatem, **FINIS.**

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS DE OPTIMO STATV.

ARS PHILOSOPHIAE EST

& ea quidem pulcherrima uiri clarissimi administrare republicam: Quod sane negotium ianuam famae repan- dit: & uirum prudentem ac politicon ostendit: nam si praclarum & laudabile est in re economica agere bonum patrefamiliass: quanto praclarus ac laudabilis in republica agere patriae parentem: Et cum homo hominum causa natus sit: nusquam profecto commodius potest hominibus homo prodesse ac patrocinari quam administrando rempublicam quae in uniuersum cunctorum comoda complectitur. Vt autem non satis est bonas leges habere nisi custodes earum sint diligentissimi: quos graeci nomophylacas uocant: ita non sufficit bene moratas esse ciuitates: nisi earum sint tutores uigilantissimi: huius autem sunt reipublicae gubernatores: Quorum opera sedentaria plus haud dubie prodest quam ceterorum negotiosa strenuitas: Sed cum administrandae reipublicae sit forma non simplex nec genus unum: Cum alii aliud probent: Videor facturus operae precium si hodierna disertatione quepiam de republica deque optimo statu & principe digna scitu nec indigna memoratu ex litterarum interiorum

Nomophylaces.

secretariis deprompsero: quæ audientiū & aures per
mulceant & animos refoueat: Quod dum a me fit
uos quæso diligenter attendite.

Monar /
chia.
Oligar /
chia.
Aristocra
tia.
Democra
tia.
R. p. Iaco
num,
Mago /
phonia,

Dministrandarum ciuitatū tres sunt spēs.
Est principatus unius quam monarchiam
uocant. Est paucorum optimatiūq; : q̄ oli-
garchia atq; aristocratia nuncupatur. Tertia ē popu-
laris gubernatio: q̄ græco uocabulo democratia dici-
tur: auctores Dion / Plato / Aristoteles / ceteri. Itē Ari-
stoteles in secūdo politicorum quosdam fuisse tra-
dit: qui optimam gubernationē esse crederēt ex oī-
bus hīs cōmixtā: & propterea laudari rempub. lace-
dæmonior: ueluti ex monarchia / aristocratia / demo-
cratia consistentē: Rex enim apud illos erat p̄ unius
gubernatione: Senatus / pro paucorū potentia: Epho-
ri autem statum popularē rēp̄sentabant: Quæ uero
ex tribus administrationibus melior / potiorq; sit dif-
ficile ē iudicatu: cum suos quæq; assertores habeat:
nec ego tanq̄ arbiter honorarius quicq; decernere au-
sim: sed quid ueteres senserint explicabo. Ita. n. opti-
me citraq; inuidiā alienis iudiciis rei tantæ censura
ra pagetur: & cū libera sint iudicia / opinet̄ de his ut
cuiq; libitū erit: existimatio sua cuiq; sit: ut at̄ facili-
res tota colliquefcat historia remotior enarranda ē
huic negotio: quod molior / accomodissima.

Post magophonian. i. magorū cedē: quo die nulli

magorū fas ē in publicū pdire: sed cūcti itra domorū
 septa se continēt : facta ē consultatio de statu p̄sarū
 cōstituēdo: ubi uariā snīā dictā. Ex q̄b; ista tres po
 tissimū memoriā s̄ pditā. Othanes exhortās ad gu
 bernationē popularē / a monarchia p̄ uirili pte dehor
 tabat / ondēs p̄cipatū uni⁹ haud quaq̄ p̄bādū p̄pte
 rea qd' ēt si optim⁹ fuerit: tñ ex licētia peccādi & iso
 lētia leges p̄uaricet / scēmias uī cōstupret / idēnatos ite
 rimat / & ip̄pune bacchabūd⁹ oīa ex aī libidiē cōficiat
 At cū dñat' iqt multitudo ī primis nomē obtiet oīūz
 pulcherrimū / i sonomiā .i. iuris æq̄bilitatē: oīa cōsilia
 ī cōcē referūt / & ī multitudīe oīa īsunt. hęc Othanes.

Snīā ī cō
 cilio p̄sarū
 Othanes
 p̄ Demo
 cratia.

At megabyzus / ad oligarchiam .i. ad statum pau
 corum rem traducens ad eam socios hortabatur im
 probans Othanis sententiam / tanq̄ populari multi
 tudine nihil sit / neq; insipientius / neq; insolentius:
 Et plebi proprium suūq; sit nihil intelligere / quæ ad
 res obeundas sine cōsilio p̄æceps ruit torrenti flu
 mini similis. Itaq; improbato statu populari tāq̄ pef
 simo hortatus est ad statum optimatium dicēs / cre
 dibile esse ex optimis optima existere consilia.

Megaby
 zus pro
 oligar
 chia.

Post megabyzi snīam Dari⁹ tertio loco dixit / sta
 tū unius p̄cipis anteponēdū monarchiāq; eē p̄stan
 tissimā: p̄positis .n. trib; statib; & his oīb; optimis /
 ut optime īperet populus / optime pauci / optie unus:
 Multo ātecellere unī⁹ īperiū: nā uiri (inqt) unius : q
 op̄tūmus sit: principatu / nihil melius eē constat : De

Darius p̄
 monar
 chia.

statu populi turbulento .f. & incōsulto / idem sentio
qd' megabyzus. De statu uero paucorū / hoc amplius
contra megabyzum / qd' uidelicet odia inter ip̄os pri
uatim excitantur in publicum pernitiōsa: Cū unus
quisq; primus in republica esse uelit : Ex talibus au
tem odiis / seditiones: ex seditiōibus / cedes existunt /
Proinde opus est ut unus sit ueluti caput / a quo ne
quaq̄ membra dissentiant.

Hæ tres in consilio persarum fuerunt dictæ sen
tentiæ: quarum ultima uicit: qd' .f. melior foret status
unius: & ita auctor ipse sententiæ Darius paulopost
rex persarum ē declaratus. Hæc in curia barbarorū
agitata: qui nullo litterarum dolatorio sunt leuiga
ti. Videamus deiceps quid doctissimi uirorum su
per hac re senserint. Pleriq; oēs damnāt guber
nationem populare perinde ac pessimā: a qua Apol
lonius tyaneus Vespasianum dehortatur atq; ab
ducere contendit apud Philostratum cōtra Euphra
tis & Dionis sententiā / Vespasiano suadentiū / ut po
pularē statū restituat: tanq̄ ciuitas romana populari
gubernatiōe maxie gauderet: & sub tali administra
tione / magnā imperii partem adeptā esset sententiæ
Apollonii astipulatur. M. Tullius: q̄ in oratiōe pro
plantio sic inquit: non ē consilium in uulgo / non ra
tio / non discrimen / non diligētia: Et ab optimo poe
ta dictū ē: Scindit incertum studia incōtraria uulg?
olim Demosthenes quoq; extorris & in exiliū per

Cōtra sta
tū popu
larem.

Dictū de
mothe
nis.

gens cum suspirio dixit: O pallas / quæ tribus infestissimis belluis delectaris / noctua / dracone / & populo: tanq̄ populus inter κακα φηρια .i. malas bestias numerandus sit: Quin etiam Plato populum dixit esse belluam multorum capitum: cui succinit illud Oratianum: Bellua multorum capitum es : Nã quid sequar aut quem? Lycurgus nomothetes .i. legum conditor: interrogatus cur statum popularem in republica lacedæmoniorum non cõstitueret scitere spõdit: συ πρωτος εν τη οικια σου ποιησομ δεμκρατιαμ .i. tu primus in domo tua efficit principatũ populare. Quadrat huic rei sentẽtia quoq; illa græci poetæ catholica: ισχυρομ οχλοσ εστιμ: ουχ εχει δε μουμ: hoc intellectu: turba turbulenta est nec mentem habet;

Lycurgus
nomothetes.

Reliquæ duæ administrationes paucorum scilicet & unius ualde probantur: nam q̄ status optimatum qui dicitur Aristocraticus sit optimus nomine ipso declaratur & exemplis tam recentibus q̄ uetustis liquet: & auctoritate fulcitur. Sentẽtia plautina est in milite: Nemo solus satis sapit. Ex quo fit ut consultationes pluriũ bonorum in unum conspirantes sint salutare & conducibile rebus magnis administrandis. Aristoteles in tertio politicorũ Vno (inqt) duo meliores sunt: & ante Aristotelem Homerus cecinit: Duo ad omnia esse prestantio-

Aristocraticus status optimus.

Duo meliõs uno

res/hinc Agamēnon homericus decem optat confi-
liarios Nestori confimiles illo uersu . τοιουτοι Δε
κα μοι συμφρα Δμορεσι ειεμ' αχειοι.

- Status**
unius añ/
ponēdus.
- Homerus**
- Dion.**
- Cipriāus.**
- Rector**
mundi
unus .
- In apibō**
dux unus
- Cateꝝ ut statū unius optimū pstantissimūq; esse
credamus inclināt animus & ratio suadet / & senten-
tia eruditorꝝ decernit: quorꝝ auctoritas nobis pro ra-
tiōe ē: inter quos ē Aristoteles / q̄ i .viii. ethicorꝝ cēset
administrationē populi eē pessimā: unī? uō optimā
& Homerus q̄ in secūda illiados rhapsodia sic inq̄t
ουκ αγαθου πολυκοιραμιν εισ κοιραμοσ εστω
εισ βασυλευσ .i. non bonus ē multorum p̄cipatus /
unus sit dominus / unus rex: qd' uno uersu sic reddi
potest: Non opus ut multi sed princeps impet unus
rex / unus. Dion syracusanus uersum hunc Homeri-
cum referens: olim dicitauit non posse bene regi rē
publicam multorum imperiis: Et a Domitiano iti-
dem dictum ē: Non ē bona imperatorum multitu-
do. Ad hęc diuus Ciprianus ut unus inq̄t sit prin-
ceps omnis natura consentit. Rex unus ē apibus / &
dux unus in gregibus / & in armentis rector unus.
Multo magis mundi rector unus / qui uniuersa quæ
sūt uerbo iubet / ratiōe dispensat / uirtute consumat:
Cipriano subscribit illd' / qd' i decretis cano. septima
questione prima traditum est ex auctoritate Hiero-
nyimi ad iusticū monachum sic scribentis. In api-
bus dux unus ē / & grues unam sequuntur ordine lit-

terato/imperator unus iudex unus prouincia. Ibi-
 dem precipitur: ut singuli sint ecclesiarum episcopi/
 singuli archiepiscopi/ singuli archidiaconi: Ille quoq;
 diuinus Plato libro de regno maxime probat mo-
 narchiam idest unius principatum. Igitur cum con-
 fiet optimum esse statum unius paulo plura super
 hoc uidentur annotanda.

Scitum est illud Romani imperatoris principa-
 tum non nisi fato dari: & Homerus a Ioue autumat
 dari sceptrum & ius principi (Cū ait) Rex unus cui
 scepra dedit uenerandaq; iura iuppiter. Idem Dio-
 trephis uocat reges quasi a Ioue nutritos: ex quo fit
 ut ueluti dii terreni principes mortalibus colēdi sint
 Id quod olim ab Athanico gothorum rege ductum
 constat: qui cum ad Theodosium constantinopo-
 lim uenisset & urbis pulchritudinem/ imperato-
 ris opes/ apparatus maiestatem conspexisset mira-
 bundus: sine dubio inquit Deus terrenus est impe-
 rator: contra quem quicunq; manus leuare nixus
 fuerit ipse sui sanguinis reus existit: Verbum uetus
 est apud graecos/ uice prouerbii celebratum: προ-
 παρτων σεβουτο θειομ βασιλευα δε τιμα:
 hoc ē in primis Deū cole: Regē at honora: Antiq; re-
 ges idē erāt & pōtiffices: Vñ reges romāi pōtiffices di-
 cti/ qd' & in decretis canōicis distinctiōe uigesima

Volunt
 ex libo
 colligunt
 unq; uoc
 imitatio
 onibus
 Prīcipatū
 fato dari.
 Diotre-
 phis reges

quibus
 uolunt

prima proditum est: Et poeta nobilissimus illo uer-
su significat: Rex anius / rex idem hominum phœ-
biq; sacerdos: Quin etiam Plato memoriae prodit
Reges ægypti pontifices extitisse. Multæ sunt
constellationes principum effectrices: sicut illa qui
in prima parte Arietis horoscopum haberint nascē-

Cōstella /
tiōes prin-
cipum.
Polychro-
nius.

tur principes / reges / exercituumq; ductores. Item in
prima parte aquarii habens horoscopum erit prin-
ceps gloriosus / & polychronius / hoc est longeuus: ut
auctor est Iulius firmicus / in octauo matheos: qui
secundo uolumine loquens de imperatore sic fer-
me inquit: Solus imperator stellarum non subiacet
curfibus / & solus est in cuius fato stellæ decernendi
non habent potestatem: Cum enim fuerit totius or-
bis dominus / fatum eius dei summi iudicio guber-
natur.

Fatū im-
peratoris.

Igitur cum deus / & fata / & sydera principes terris
dent / quicūq; principi insidiatur & eius molitur ex-
cidium: is exterminandus est atq; omni supplicio
plectendus / tanquam in deum & fata manus infer-
re conetur: nam ut scribit apostolus in epistola ad ro-
manos: potestas non est nisi a deo. Qui resistit pote-
stati / resistit ordinationi dei. Ministri dei sunt prin-
cipes: Et ut ap̄ ueteres dictū accepimus a uita princi-
pis uelut a filo pēdet salus ciuitatis: nec solū malefi-
cia sūt casu in hoc puniēda: sed cogitatiōes quoq; / &
uoluntates: & quis apd' iuriscōsultos titulo de penis

Paulus
apostolus

scriptum sit cogitatiois penam nemo patiat: quā
 uis Portius cato prodiderit uoluntates esse liberas:
 nec pœnis obnoxias: tamen uoluntas uel sola puni
 tur: in maleficiis id genus: sicut docet Calistrat' scri
 bens / in maleficiis uolūtas spectat' : & ut iure consul
 ti autumāt eadem seueritate uoluntatem sceleris q̄
 effectum puniri iura uoluerunt. Item ad legem cor
 neliam de sicariis scriptum legimus. si quis cum te
 lo ambulauerit sicut his qui hominem occiderit pœ
 na coherceatur. Item titulo de extraordinariis crimi
 nibus p̄cipitur sollicitores alienarum nuptiarū &
 si effectum potiti non sint attamen propter uoluntate
 esse extra ordinem puniendos. Quæ tota discepta
 tio distinctione prima de penitentiis latissime expli
 catur.

Volunta
 tes libe
 ræ
 Snia iu
 riscōsul
 tog.

Ceterū q̄a unius gubernationē q̄ sit optimus ma
 xime probari satis liquet dicenda deinceps & expli
 canda sunt nō paꝛ multa: quæ in eo censemus in eē
 debere qui p̄iceps optimus & eē & uideri uelit: uul
 gatiōra aut̄ & triuialiter p̄trita omittentes: q̄dam iu
 cundiora fatu audituq; degustabimus: p̄ exēpla ma
 ximorū principū decurrentes: ut talis disertatio fiat
 neq; senticosa: neq; insuauis sed uoluptaria & expe
 tibilis. Dicemus aut̄ nō legitimo illo ex disciplina
 rhetorica ordie seruato: sed p̄t singula subibūt mē
 tem: & nobis dicturientibus obuia sese obtulerint.

Inter cognomina p̄cipū memoratu digna q̄tuor

sunt memoratissima: quæ si cuncta iunctim in unum
cadere poterunt: is erit ille quæ quærimus: sūt autem
hæc/ magnus/ pius/ pater patriæ/ & optimus.

Magnus
Alexander
Iudicium
Hannibal
lis,

Alexander ille longe omnium excellentissimus
a magnitudine rerum quas haud dubie maximas gessit/
magni cognomen inuenit: ut ita sine laude nunquam
nominaretur. Qui fortuna sua maior fuit: de
quo Hannibal penus ita iudicauit: ut Africano quæ
renti quem fuisse maximū imperatorem crederet/ res-
ponderit/ Alexandrum macedonum regem. Quod
parua manu innumerabiles exercitus fudisset/ quæ
ultimas horas supra spem humanam pagrasset: Verum
huic magni cognomento plus inuidiæ quæ pulchritu-
dinis inest: ut luculenti scriptores prodiderunt.

Pius An-
toninus,

Antoninus imperator Romanus cognominatus
est pius uel quod socerum fessa iam ætate manu suble-
uauerit: uel quod multos senatores hadriano iam iam
seuienti subripuerit: uel quod ipse Hadriano magnos
honores post mortem decreuerit: uel quod cum se Ha-
drianus interimere uellet ingenti custodia & uigilā-
tia fecerit ne id posset admittere/ uel quæ suapte natu-
ra clementissimus fuerit/ & nihil temporibus suis asperum fece-
rit/ Sptianus/ & Iulius capitolinus auctores: De quo
est illud Aufonii. Antoninus abhinc regimē capit il-
le uocatu consultisq; pius nomen habens meritis: Et

Aufonii
carmen

perfecto pii cognomen amabilissimum est: & maxime pietatis argumentum.

Est & patris patriæ appellatio, qua nihil pulchrius. Quod quidem nomen submonet ut princeps cum ciuibus suis quasi cum liberis parens uiuat: qua nuncupatione Cæsar Augustus maximopere letatus est: Nam cū in curia romana Valerius mesalla mandantibus cunctis ita dixisset: Cæsar augeste senatus te / cōsentiens cum populo romano cōsalutat / patriæ patrem: tunc ille prægaudio lachrimans ita respondit: compos factus uotorum meorum patres cōscripti quid habeo aliud deos immortales precari: q̄ hunc consensum uestrum ad ultimū uitæ finem mihi perferre liceat.

Superest optimi cognomen. Quod Traianus ueluti peculiare accepit ex senatus populiq; Romani appellatione: Quo nomine amplissima haud dubie bona continentur. Quod nomen sibi quisq; mallet / ut inquit Liuius: q̄ honores imperiaue: De quo Silius / optimus heu nomen melius maiusq; triumphis: & ut auctor est Plinius panegyrista: nomē Augusti & Cæsaris minus est q̄ optimi: Iupiter apud Ethnicos optimi nomine colebatur: Dicebatur. n. Iupiter optimus maximus: quā i re illud ānotādū qd

Pater patriæ Augustus.

Optimus Traianus

Plinius panegyrista. Iupiter optimus maximus

ante optimus idest beneficentissimus dicebatur q̄
maximus: quia ut inquit uere. M. Tullius maius ē
certeq; gratius / prodesse omnib; q̄ opes magnas ha
bere. Igitur si quis principū reperiret: qui magnus
pius / pater patriæ / optimus / merito cognōmiari pos
set: nōne hunc deo simillimum esse iudicaremus?

Quæ autem p̄cipue res talem principem efficiant a
me summatim explicabuntur. Dicāq; non qualis sit
in p̄sentia quispiem nuncupatim princeps: sed qua
lis in uniuersum quilibet esse debeat. Imitatus. s. Xe
nophontem: Qui in p̄cædia / scite / eleganterq; tracta
uit: non qualis esset Cyrus sed qualis esse deberet:
neq; enim ad historiæ fidem: sed ad optimi princi
pis effigiem ac archetypon historia illa perscripta ē.

Cyrus xe
nophōtis
nō histo
rica fide .

Homerus / ut hinc ordiamur / regē appellat ποιη
μενα λαων hoc est pastorem populorum. Et pla
ne sicut pastor gregem curat: ut totus habitior sit &
nitidior: nec unius quidem ouiculæ cura posthabita
sic oportet principem totum corpus reip̄. curare: ut
ex nulla parte manca sit: ut grex p̄pinguis / & latus /
& numerosus gloria est pastoris: sic ciuitas florēs &
fortunata & opulenta laus est principis. Qui obli
tus suorum ip̄ius cōmodorum ad utilitatem publi
cam quicquid agit debet referre: ut enim tutela sic p̄
curatio reip̄. gerenda est. Ad utilitatem. s. eorum: q̄
cōmissi sunt: nō eorum quibus cōmittitur: Qui ue

Pastor po
puloꝝ
rex .

ro partem ciuuium tütatur / partem negligitis ut sa-
 pienter docet Marcus Tullius / rem perniciosissimã
 inducit in ciuitatem seditionem scilicet & discordi-
 am: Et frustra princeps e plebe neglecta / ut scite scri-
 bit Plinius in panegyrico. Princeps reipublicæ ani-
 ma est. Respublica corpus est principis : ut auctor e
 Seneca libro primo de clementia. Ergo principi con-
 uenit rempublicam tueri ac fouere peride ac corpus
 suum: cui dũ parcit sibi ipsi parcit. Et ut olim decẽ
 ter dixit Falconius Nicomachus in senatu romano
 ad tacitum Augustũ. Ingens est gloria principis re-
 publicam magis amare q̃ filios.

Princeps
 aia reipu

Dictum
 Nicoma-
 chi.

Dicere solebat Aurelianus impator / Nihil popu-
 lo saturo letius esse: ideoq; decet principem Anno-
 nã urbicæ curã suscipere: ut populus sit saturo: ne fru-
 ges defiant: ne plebecula esuritione tabescat: ne fru-
 mentarii uel suppressione frumenti / uel enormita-
 te precii esurentes pauperes trucident. Scitum e il-
 lud Lucani. Gnarus & irarum causas & summa fa-
 uoris annona momenta trahi : Namq; asserit urbes
 sola fames: Emiturq; metus cum segne potentes uul-
 gus alunt: nescit plebes ieiuna timere. Romani cũ-
 primis annonariæ rei rationem habendam censen-
 tes: præfectum annonæ creauerunt. Primus autem
 ut docet Liuius in quarto præfectus annonæ Luci-
 us minutius creatus: eo tẽpore: quo tanta inopia ur-

Nil popu-
 lo saturo
 letius.

Lucanus

Prefectus
 annonæ

Miserrima mors ex fame
 bem inuasit uexauitq; ut multi ex plebe ne diutina fame cruciarentur capitibus obuolutis sese in tyberim precipitauerint: Et enim miserrimum mortis genus est fame mori: Quod graeco quoque uerbo testatum est: λιμω οικτιστον φαρειμ. Apud iurisperitos titulus est ad legem iuliam de annonae: quae lex utpote a Caesare lata haud dubie indicat procurationem rei frumentariae esse principalem: qua poena constituitur aduersus eum: qui contra annonam fecerit societatemque coierit: quo annona carior fiat. Item titulo de extraordinariis criminibus poena irrogatur in dardanos siue dardanarios: sic enim appellantur qui annonam uexant atque flagellant: a dardano opinor huiusce improbitatis repto. Laudant historici Traianum ex cuius prouisione factum est: ut Romae esset canon frumentarius septem annorum laudatur. Et hic septimius seuerus. Qui moriens septem annorum canonem frumentarium reliquit: Ita ut quotidiana septuaginta quinque millia modium expendi possent. Mamertinus quoque in panegyrico Iulianum imperatorem praconio laudis extollit: Quod frumentis undique coemptis usque ad opulentiam habundantiamque esurientem iam urbem referferit. Curet igitur princeps ut sit satietas nec fames usquam: ut affluat annona: cuius affluentia perpetui congiarii instar est: cuius aliquando cura Pompeio magno non minus addidit gloriae quam omnes triumphis occidensque lustratus: quae an

nonaria expeditioe suscepta cum magna frumenti uide
 ex Libya / Sardinia / Sicilia collecta ad urbem esurie /
 te comportaret / magna tempestate orta gubernatoribusque
 perterritis inscedens nauim & anchoram uelli iubens
 exclamauit: πλειμ αμαγκαζη ζημ ουκ αμαγκαζη
 hoc est nauigare necesse est / uiuere non est necesse .

Plato grauissimus philosophorum principem gu
 bernatoris nomine scienter nuncupat: sicut enim gu
 bernator semper respicit ad salutem nauis & uecto
 rum: sic princeps respicere debet ad salutem subditorum. **Princeps**
 Gubernatori necesse est (ut inquit Dion) Intueri coe
 lum / pelagus / terras: ne usquam nauigiū periclitetur: nec **ut guber**
 illi licet totam dormire noctem. Idem principis of
 ficiū est cuncta speculari pro salute ciuitatis & sub
 ditis dormientibus uigilare: Quorum salus ipsius tu
 telae concredita est: Hinc Silius sententialiter dixit.
 Turpe duci totam somno consumere noctem: Quod
 ex illo Homericō expressum est: ου χρη παμυχιου
 ευδαιμ βουλιφορου αμδρα. Gubernator clauum te
 nes nauigiū solertia regit anxius & uigil: Cum uecto
 res p̄sape ludant / cantilet / comedent: ociosi & securi re
 rum omnium. Princeps clauum reip̄ uigilantia & consilio mo
 derat̄ prospiciens ne usquam periclitetur & impingat: Cum in
 terca ciues & subditi ocio p̄fruunt & colant geualia: De
 principe ipso illud merito concinētes. In te om̄s dom̄ icli
 nata incubit: Quo circa satis constat principatum nequaquam
 rem segne esse sed laboriosam: nec ocio & animi relaxatione:

fluentem: sed laboribus/curis/uirgiliis inquietā : cuius faciem amenam & amabilem forinsecus contēplantes/laborum interiorum aspritudinē nō uidēt.

Dictum
agefilai

Interrogatus Agefilaius ille magnus quo pacto quis gloriā apud mortales cōsequatur sic respondit. ει λεγοι τα αριστα πραττοι και τα καλλιστα idest si dixerit optima necnon pulcherrima factita uerit. pulcherrimum autē cum primis est & in principe longe speciosissimum exhibere sese omnibz obuium & facilem: audire comiter & benigne desideria adeuntium. Ex hac adeundi facilitate miro praconio Pompeius magnus extollitur a .M. Cicerōe.

Facilitas
admissio
num .

Laudat & in Traiano Plinius panegyrista admissio num facilitatē . Hoc & iuriscōsulti in proconsule ac praeside ueluti officium necessarium deposcūt ut scilicet omnium desideria audiant & in adeundo se faciles praebent. Philippum macedonum regem: qd memoratu dignum est: olim adiuuit anus paupercula rogās ut causam suam audire uellet: qui cum graece dixisset μη σχολαζειμ: hoc est ociosum se nō eē Tunc illa exclamauit και μη βασιλευε: etiam ne regnes: tanq̄ imperare non debeat: qui adeuntes audire contemnit: uerbum hoc demiratus Philippus & illā audiuit diligēter: & ceteris deiceps p̄stitit se facilimū: s; sicut hic dignus laude ita Demetrius acerrima rephēsioe dignissimus: cuius difficiles adit⁹ sup

ba responsa intolerandum fastum historici taxant. In Hieronymo quoq; tyranno syracusano contemptus omnium hominum superbæ aures contumeliosa dicta : aditus non alienis modo sed tutoribus etiam difficiles iure infamantur : sed ut ad Demetrium redeam /olim eum legati atheniensium duos annos frustra tempus terendo continenter secuti sunt atq; re infecta sine responso dimissi. Idem cōtra lacedæmonios indignabundus qd' unum tantum oratorem ad se misissent: unum inquit lacedæmonii legatum ad me miserūt : tum lacon ille urbane simul & laconice *εικα μὸς εἶς προσεμα εφη*: satis est inquit unus ad unum /hic Demetrius /qui & poliōrcetes: id est expugnator urbium cognominatus est: Quondā edixit se se oēs benigne ac comiter audire: itaq; cunctis supplices libellos certatim offerentibus liberaliter accepit: & in chlamydis sinum reposuit. Cum autem suarum quisq; petitionum expeditionem sufficienter expectarent ad fluuium nomine Axiūm perveniens aperta chlamyde libellos cunctos proiecit in flumen: qua ex re uehementer exacerbati ab alienatiq; sūt animi macedonū. Debet itaq; bonus princeps audire omnium desideria se cunctis expositum affabilemq; exhibere. Sit ad indulgentias quas uocant /propensus: Immittetur augustum Cæsarem: qui trepidātes accedere /comitate inuitabat. Faciat quod Alexander romanus imperator: qui uocabat suos & Augusti.

Scituz laconis.

Comitas Augusti.

dicebat: quid est quod nihil petis: an me tibi uis fieri de
bitorem: pete ne priuatus de me queraris. Memine
rit Hadriani qui in colloquiis etiam humillimorum
Hadria- / rit Hadriani qui in colloquiis etiam humillimorum
nus ciui- / ciuillissimus fuit detestans eos: qui sibi hanc uolupta
lissimus / tem humanitati quasi seruanti fastigium principis
Dictū titi / inuiderēt. Scitum est illud Titi Vespasiani in peni
tissimis principum praeordiis recondendum: & in
ore semper habendum atque imitatione quotidiana
usurpandum: qui dicere solebat non oportere quēquam
a sermone principis tristem discedere: qui recorda-
tus quōdam super coenam quod nihil cuiquam toto die
praestitisset: memorabilem illam meritoque laudandam
uocem edidit: Amici diem perdidit. A solone quoque
decenter dictum: hilaritudo principis est uelut im-
ber serotinus. In hoc quadam quasi peculiari lauda-
Laus Io- / tione dilaudari meretur princeps noster Ioannes Bē
Bētioli . / tiuolus ad quem aditus sunt omnibus indiscrimi-
natim ita faciles ut nihil facilius: cuius mira est au-
rium patientia: de quo in presentia modice loquar
aut etiam intra modum: propterea quod ipse coram adest
ne uidear presentis auribus lenocinari & quadam qua-
si assentatiuncula captare auram principalem: aliud
erit de principe nostro dicendi tempus alius locus:
Cum id libellis a me editis iam non minima ex par-
te factitatum sit.

Princeps probus & circumspectus aures susurro

nibus & calumniatoribus prebere non debet. Qui per sæpe aures principales ita præoccupant / innocentes criminando: ut difficillimum sit id ex præcordiis principis euellere: quod falsus criminator infixit. Laudant historici dictum illud Domitiani memoratissimum. Delatores qui non castigat irritat. Age dum imitentur principes imitatione dignum exemplum illud Alexandri magni. Qui in iure dicendo quãdiu dicebat accusator / Aurem alteram manu solebat occludere quæ reo illibata seruaretur: alteram tantum porrigens accusatori. Hoc nimirum est quod significare uoluit ppheta psalmographus cū dixit in psalmis: Sepi aures tuas spinis / hoc ẽ ut interpretatur Hieronymus: noli habere aures pruriẽtes ad audiẽdum alienas calumnias: Obtrectatio ut apud Herodotum inquit scite uereq; Artabanus res est importunissima: in qua sunt duo q; iniuriam faciũt: Vnus cui iniuria fit / qui detrahit iniurius est. Item qui audit & credit iniurius est / quod prius credit q; rem comperitam habet: Maxime autem omnium principes quodam quasi impulsu naturali / dum audiunt / commouentur / & auditis fidem prestant. Ita ut merito dixisse uideatur: Xerxes ille magnus persarum rex Animum habitare in hominum auribus: nam pro ut bene uel male audit. ita letatur uel excandescit: ergo ne sint aures principum expositæ rumoribus:

Psalmo / graphus
Dauid .

Detractio
res pessima .

Animus i
auribus

ne sint patulæ calumniis. Non procliuiter nimis cre-
dant susurrionibus ac rumigerulis: quibus nihil per-
nitiosius. prouerbialiter celebre est, sæpe moram eē
meliorem. Et cunctatio perinde ac præcipuum bo-
num in magnis ductoribus probatur. Itaq; princeps
sit cunctator & lentus in credendo: Mores hominū
penset / libret / examinet: nec recluso pectore pateat
insidiantibus. imo calumniatores & criminum cō-
sarcinatores & rumorum aucupes ex aula principū
eiiciantur / explodantur / & a limine cubiculi princi-
palis procul eliminētur: qui instar cibiratarum uer-
rinorum odorantur omnia & peruestigant. Qui lin-
guas uenenatas uibrant instar serpentium uirulen-
torum: nimirum hii homīes sunt qui (ut inquit sci-
te Plinius noster) ad uenena nascūtur: Quorū ta-
bes animi contrectata adurit / qui culpant omnia: q̄
nullum aliud abominati spiritus linguæq; maledicē-
tissime præmium nouere q̄ odisse omnia & calumni-
ari: hæc est / ut inquit poeta epigrāmatarius: Turba
grauis paci placidæq; inimica quieti: hi sunt qui cū
tantulum ueneni genuini in aurem principis facile
stillauere / Amicus probus / innocens / uetus / fidelis li-
mine submouetur: perierunt tempora longi seruiti-
& nusquam minor est iactura clientis: hi sunt qui
aures principum uirosa susurrionum fece cōfarcit:
hi sunt quorum comparationi digitum tollerent ce-
derentq; famigerati delatores / Narcissus / Asiaticus /

Cūctator
Cibiratæ
uerrini.

Hoīes ad
uenena
nati . . .

Massa / Parthenius: hi sunt q̄ inuident opulentis di-
 uitias / probis bonitatem / litteratis eruditionem / fa-
 uorabilibꝫ gratiam / omnibꝫ omnia. In cubiculis pri-
 cipalibus uiperæ. In fallaciis cōsarcinandis uulpes:
 In alienis negotiis introspicendis lyncei & oculi
 toti: quorum calumniæ plures pessundant / q̄ morbi
 q̄ pestis q̄ dira infortunia. Operæ precium ē hoc in
 loco commemorare quæ admodum pictorum cla-
 rissimus apelles calumniatorem calumniamq; ul-
 tus sit: qui cum apud Ptolomeum ab antiphilo tan-
 q̄ proditor falso insimulatus foret & ob id capita-
 li supplicio pene multatus uixq; infortunium eua-
 sisset: pinxit in tabula picturam hanc. Virum seden-
 tem fecit auribus prægrandibus præditum / proten-
 dentem manum ad calumniam propius acceden-
 tem. Circa hunc stabant duæ mulieres. Ignorantia
 scilicet & suspitio : ex alia parte pinxit calumniam
 imagine mulierculæ uenustioris: quæ ardens & cō-
 citata quandam quasi rabiem & iram præseferens
 sinistra facem accensam tenebat: dextra adolescen-
 tem quempiam per capillos trahebat manus in cæ-
 lum tendentem & deos obtestantem: Præcedebat ca-
 lumniam uir squallidus & deformis clarissime cer-
 nens: hæc erat inuidia. Duæ puellæ calumniã adori-
 nantes uisebãt: altera erat insidia / altera fraus. A ter-
 go sequebatur lugubris quædam scemina pullis ue-
 stibus ac laceris induta / & hæc penitentia dicebatur:

Calūnia
 picta ab
 apelle

Exēplum
accusato
ris,

similit.

de act.

aliquo

Cōstātius
credulus,
Augusti
pbitas,

quæ retro flexa cū luctu & uerecūdia aspiciebat ad
uenientem ueritatem. Hac pictura apelles calūni
am calumniāq; appendiculas in tabula graphice &
sciēter expræssit. Subit hac in reputatione exem
plum prisci seculi/dignum scitu/nec indignum rela
tu:& quod principes haud quaꝫ audiant incuriose
ac negligēter. Scribit Amianus Marcellinus fuisse
Cephidium quendam accusatorem acerrimum: q
apud Iulianum imperatorem romanūm accusabat
Numerium ut furem: a quo cum obiecta dilueren
tur nec posset in quoquam confutari: tunc accusator
inopia documentorum percitus exclamauit. Et quis
floquentissime Cæsar nocens poterit esse usquā / si ne
gare sufficiet: Tunc Iulianus prudēter motus respō
dit hoc dictum barēteatum: Et quis innocens eē po
terit si accusasse sufficiet? Sed sicut laudatur Iulia
nus. ita reprehenditur Constantius imperator cuius
aures erāt nimis patulæ ad credendum/ & crimina
torib; expositæ. Faciat bonus p̄iceps id quod Au
gustus: qui cum Emilio Heliano obiiceretur q; ma
le opinari de Cæsare solebat/ conuersus ad accusato
rem cōmotoq; similis: uelim inquit mihi hoc p̄bes
faciam sciāt helianus & me linguām habere: plura
enim de eo loquar: nec quicq; ultra/ aut statim/ aut po
stea inquisiuit; Tiberio quoq; de eodē uiolentius

ouailuq; camto; mabup; andugul; uadupol; q;
; mūd; b; sumant; q; uad; & mūd; b; et; uad; b; o; aud; f;

conquerenti ita respondit: noli ætati tuæ mi Tiberi
 hac in re indulgere & nimium indignari/ quæquam
 esse qui de me loquatur male: satis enim ē si hoc ha/
 bemus ne quis nobis malefacere possit. Consimili
 ter Alexander magnus cum cognouisset se conuitiis
 a cōuitiatore quopiam pro scindi: βασιλικου εστιν
 εφη ευποιουτα κακωσ ακουει: hoc est regia res
 est inquit beneficientem/ male adire. Et profecto in
 ter cætera quæ principes decent/ clementia est quæ il
 los facit amabiles gratiosos/ fauorabiles. Quæ dos
 prima regum est/ ut inquit Vopiscus: & ut auctor ē
 Seneca nullum magis q̄ principem decet. hinc apud
 Claudianum Theodosius Honorio filio salubri/
 ter præcipiens inquit: Sis pius imprimis/ nam cum
 uincamur in oī munere: Sola deos æquat clementia
 nobis. Videt̄ opifex rex ac parēs natura demōstrat
 se clemētia: īsigne pricipibꝫ potissimū cōuenire: q̄ re
 gem apum sine aculeo exarmatum esse uoluit: uel
 si spiculum dedit/ eo tamen uti noluit: Non enim cō
 stat inter auctores: Rex in apibus nullum ne solus
 habeat aculeum/ an dederit eum quidē natura / sed
 eius usum negauerit. illud constat imperatorem acu
 leo non uti: ut scilicet ita ostenderet natura: Regem
 neq; sceuum neq; crudelem esse debere: & ut inquit
 Ambrosius uolumine exameri quinto, In rege præ

Dictū ale
 xandri.

Clemētia
 dos regū.

Rex apū
 sine acu/
 leo

cipuum est ut præstet morum mansuetudine: Nam
& si habet aculeum tamen eo non utitur ad uídican-
dum. Sunt enim leges naturæ non inscriptæ litte-
ris: sed impræssæ moribus: ut leniores sint ad puniē-
dum: qui maxima potestate potiuntur. Igitur prin-
cipis sine aculeo sint/ uel si aculeum habent eum re-
condant: & maximum deorum Iouē imitent: Qui
missurus fulmē perniciosum aduocat in consilium
deos: idq; ex consilii sententia iaculatur: Quod ue-
ro placabile ē & pdest/ id solus emittit. Hoc philo-
sophi poetæq; rationabiliter finxerunt quia scilicet
Iouem id est regem prodesse etiam solū oportet: no-
cere non nisi cum pluribus uisum est. Discant hi ut
Senecæ uerbis utar: quicumq; magnam potentiam
inter homines adepti sunt: sine consilio nec quidem
fulmen mitti. aduocent/ considerent multorum sen-
tentiis nocitura temperent: & hoc sibi proponāt ubi
aliquid percuti debet ne Ioui quidem suum satis eē
cōsiliū. Herodianus apd' græcos / Lampridius apd'
nostros / Alexandrum romanum imperatorem ex
hoc clementiæ bono maxime extollunt: cuius impe-
rium appellāt Anamaton: hoc est incruentū & sine
Dictū sci sâguine. Dicere solebat Scipio malle se unū ciuē
pionis seruare q̄ mille hostes occidere: quā sententiam An-
toninus quoq; pius frequenter usurpabat utpote cle-
mentiæ ac bonitatis exemplum. Responsum illud
Alexandri magni ad matrem olympiadem: quis nō

laudet: quis non celebret ut consultissimū dignissi-
 mūq; memoratu: q̄ illi roganti urgentiq; ut sua cau-
 sa occideret quendam insontem / ita prudēter respō-
 dit: Aliam parens optima posce mercedem: hominis
 enim salus beneficio nullo pensatur. Et profecto ut
 uerissime scribit Antoninus ī epistola ad Faustina:
 nihil est: quod imperatorem romanum melius cō-
 mendet gentibus q̄ clementia: hęc Cæsarem deum
 fecit: hęc Augustum cōsecrauit: hęc Antoninū pii
 nomine ornauit: hinc Cicero in Cæsaris dictatoris
 laudem decenter inquit: nulla de uirtutibus tuis nec
 admirabilior / nec gratior misericordia ē. Item aliubi
 quoq; dixit oppido q̄ eleganter. Qui nihil obliuisci
 soles nisi iniurias. Nō nunq̄ tamen seueritate uten-
 dum ē ut in officio omnes sint: ut metu penę. A me-
 lesiciis improbi absterreātur et sicut bonos premio
 prosequi decet ita malos pœna mulctari. Prudenter
 enim Solon: qui & sapiēs unus fuit ex septem: & le-
 gum scriptor solus ex septem: rempublicam duabus
 rebus contineri dixit: premio. s. & pœna. En age dū
 princeps bonus & clemens / bonos honoribus exor-
 net: Malos si a malitia reuocare nō potest per indul-
 gētiam / pœna coerceat per seueritatē / sic secreti sint
 a bonis mali: ut a frumento lolium incerniculo se-
 cernitur. faciat quod medicus qui interdum urit / se-
 cat / abscondit in corpore membrum: quod insanabi-
 le est: ne pars integra contagiōe serpēte pariter cor-
 cat.

Cicero &
 Cæsare

Scitū So-
 lonis.

Honor
 & pœna.

Medicus
 urit & se-
 cat.

rumpatur . Iuxta illud cantatissimū : Immedicabile
uulnus ense recidendum ē: ne pars sincera trahatur.
Consimiliter princeps secet aliquādo / amputetq; de
corpore ciuitatis membra putrida: hoc ē ciues scele-
ratos / p̄fidiosos / turbatores publici cōmodi / & molī-
tores rerum nouarum exterminet / tollatq; de medio.
Medici officium ē / ut dicebat A sclepiades / & a Cor-
celso repetitum ē / ut cito / ut tuto / ut iucunde curet: ta-
men quādoq; austeriore medicina uti cogitur : ad uī
morbi grauioris retundendā profligandāq;. Itidem
principis officium ē ut molliter / ut delicate / ut indul-
genter subditos foueat / curet / tueatur . Nonnunq̄ tñ
curatiōe mordaci & austerula utetur Causticaq; ad-
hibebit ad edomandos duriores ciuiū morbos & oīa
molliora malaginata recusantes . Nam ut dixit ele-

Opus au-
sterula
medicina
Dictum
Hierony-
mi.

ganter Origenes libro secundo periarchon . Opus ē
interdū austeriore & mordatiore medicina quādo le-
nia medicamenta nō profunt . Et ut scite ait Hiero-
nymus . Putride carnes ferro curātur & cauterio . In
hanc sentētiam illud Ciceronis saluberrimum ē do-
cumētum . In corpore si qd huiusmodi ē qd' reliquo
corpori noceat / urere / secari patimur : ut mēbroꝝ ali-
quod potiusq̄ totū corpus intereat: Sic in reipu. cor-
pore ut totum saluū sit: quicqđ est pestifēꝝ ampute-
tur . Et medius fidius rectissime censuit Agesilaus:

Dictū
Agesilai.

qui dicente quodam αγαθοꝝ βασιλεα πραοꝝ
ειμαι Δει ουκουμ εφη αχρη του μη ευκαταφρο-

μητορ εμαι: id est oportet bonum regem clemētem
 esse & mitem ita plane inquit quatenus contempti-
 bilis nō fiat. Ex quo non pauci sūt qui magis sentē-
 tiam Cleomenis probantq; Aristonis. Cleomenes
 enim olim iterrogatus: Quid bonū principem face-
 re oporteret respondit. A amicis benefacere & malefa-
 cere inimicis: tanq̄ bono principi & circūspecto cō-
 ueniat inter amicos & inimicos facei discrimē. Hāc
 uero Cleomenis snīam cum quispiā laudaret ut op-
 timam / Dixit Ariston ποσω κρισου τουσ μεν
 φιλουσ ευεργετει τουσ δεχθρουσ φιλουσ ποι-
 ειμ: hoc est quanto melius fuerit amicis benefacere.
 Inimicos autem amicos efficere: utcunq; censemus
 principem ad mansuetudinem & clementiam q̄ ad
 seueritatem & pœnam propensioem esse debere. Id
 quod olim Antigonus exemplo declarauit. Nam
 cum manipulares duo incombentes ipsius taberna-
 culo facerent qd' hoīes & periculosissime & libētissi-
 me faciūt / ut de rege suo male existimarēt atq; oblo-
 querentur / audiuit omnia rex Antigonus: utpote cū
 inter dicentes & audientem parum interesset nec
 tñ excandescēs imo leniter cōmonēs / lōgius inqt di-
 scedite ne rex uos audiat. Quid hac mansuetudine
 mitius qd' hac benignitate p̄stātius? non exarsit pri-
 cept in ultionem non excanduit: sed maluit re-
 gia quadam lenitudine ignoscere quam uindicare.

Snīa cleo-
menis

Snīa Ari-
stonis de
principe.

Antigoni
mansue-
tudo.

Antigonus

Laudat í Augusto ingeniosus poeta Ouidius. Qd
sit piger ad pœnas princeps ad p̄mia uelox. & ut in-
quit Cassiodorus: propositum regale est pressis labe
fortuna pietatis remedio subuenire.

Sit ma-
gnificus.

Decet principem in primis esse magnificentum. Est
autem magnificus ut docet Aristoteles í quarto ethi-
corum / is: qui in publica facit impēsas: ueluti in spe-
ctaculis / í epulo / in edificiis. Hinc Plinius in Traia-
ni laudem: At q̄ magnificus inquit in publicum es.
hinc porticus / inde delubra occulta cleritate prope-
rantur: Magnificētia: ut Tulliana finitione declara-
tur: est rerum magnarum & excelsarum cum animi
ampla quadam & splendida propositione cogitatio
atq; administratio: ergo princeps ut magnificus di-
ci merito possit res magnas sibi administrandas esse
proponat: Homerus appellat reges κοσμιτορας
λαων. i. ornatores popularum. Ex eo opinor qd̄ p̄ri-
cipis officium sit exornare ciuitates: Et ornatu cul-

Edificare
res regia.

tuq; magnifico præbere se monstrabilem: Maximū
haud dubie ornamentum est & ornatissimo princi-
pe dignissimum extructio edificiorū. Olim gloria
tus est Augustus se urbem marmoream relinquere

Gloriatio
Augusti.

quā lateritiā accepisset: Auctores / Suetonius / sextus
Aurelius / orosius / ceteri. In laudem Domitiani di-
ctum est: ut autumat Plutarchus: Edificare gaudes.
Ancus marcius quartus romanorum rex edificator
cum laude nominatur: hoc quā bene / quā uere / quā

laudabiliter de principe nostro Ioanne Bentiuolo dici possit/ Quis ignorat/ cuius edes urbicæ/ uillæ rusticæ/ ac p̄toria magnificentè extructa quotidie testimonium phibet principalis magnificentiæ: Cuius ductu & auspicio hæc urbs exuto squalore ac situ ex deformi pulcherrima facta est: ut merito gloriari possit: se Bononiam luteam/ ligneam/ inconditam accepisse: lateritiam/ marmoream/ cultissimam reddidisse.

Laus Io.
Bentiuoli

Plato ille deus philosophorum libro quinto de re publica dixit beatas fore ciuitates si aut philosophi imparent/ aut principes philosopharent. Pulchra est medijs fidijs si fieri potest principem esse litteratum: quo nihil pulchrius/ nihil excellentius fieri posse cõtedo. hinc Hiero/ Attalus/ Mago/ Iuba: studiorum claritudine memorabiliores extitere quam regno: hinc Cæsar dictator: hinc Augustus: hinc alii Cæsarum complusculi non minus eloquentia & eruditione quam imperio censentur. Hinc Alexander magnus dicere solebat: malle se disciplinis antecellere quam opulentijs. Et ab Homero rectissime dictum. Calliope regum comes est Ioue nata parente. Olim a senatu romano in laudem Taciti imperatoris acclamatum in curia est: Quis melius quam litteratus imperat. Sed cum principes omnes litterati esse non possint: cum in principe aliud queratur quam litteratura: ut inquit Iulius Capitolinus: sit saltem princeps amator litteratorum: faciat quod Dionysius: qui dicebat se in aula habere & nutrire mul-

Principes
sint litterati.

Dictum alexandri.
Calliope regum comes.

ros sophistas & eruditos: ut p̄ illos fieret admirabi-
lis/dignusq; apud alios cōmendatione. Et profecto
si uerum dispicere uelimus: nisi forent litteræ/nisi in-
genia eruditorum: Ignorarentur principes/reges/im-
peratores omnes/barbari/græci/romani. Quis Cy-
rum? Quis Alexandrum magnum? Quis Pompe-
ium tribus fulgentem triumphis? Quis Paulū Emi-
liū. Fabios/Scipiones? Quis Cæsare dictatore: imo
cæsares omnes noscet: nisi eos / Luculenti scriptores
in litteras rettulissent/nisi monumentis librorum: q̄
bus imortalitas uitæ constat: eos imortales effecisset
ac posteritati cōmendasset. Hinc Alexander ma-
gnus feclicem dixit Achillem qui Homerum ha-
buisset suæ uirtutis precōem: Cuius extat Elogium
illud apud Silium memoria dignum. Fœlix Eacida
cui tali contigit ore gentibus ostendi: Creuit tua cari-
mine uirtus. Alter Alexander Romanorum impe-
rator litteratorum hominum confabulatione recrea-
ri se dicebat/et pasci. Si principes fouebunt erudi-
tos: si mecenas extiterint /igenia uegetabuntur: lit-
teræ quæ hactenus intermotuæ iacuerūt/reuiuiscēt:
Cateruas uidebimus eruditorum. Iudicio enim prin-
cipum stant ingenia & cadunt.

Preterea cui dubium est, Quin id quoq; optimo

Litteris
imortalitatis
constat

Fœlix Ea-
cida,

principi gloriosum sit habere rationem studiorum:
 constituere in suis urbibus gymnasia litteratoria. Et
 Asylum ut ita dicam doctrinarum patefacere: Quo
 Agminatim undiq; conueniant / multi iugæ erudi/
 tionis candidati cis montani / transmontaniq; Qui
 bus curæ est linguam eloquio / animum disciplinis
 excolere: hoc nimirum beneficentissimi principis be
 neficium amplissimum est / ac laudabile institutum:
 honorem habere dicendi magistris: dignitatem / emo/
 lumenta q; sapietia doctoribus impartiri. Est enim
 ut inquit eleganter Simachus: hoc specimen floren/
 tis reipublicæ: ut disciplinarum professoribus pre/
 mia opulenta pendantur. Hinc Traianum non p/
 letarii scriptores sed classici merito laudant quod in
 genuas artes earumq; professores incomplexu: oculo
 ris / auribus habuerit. Quod studia humanitatis pro
 fessi apud eum fauorabiles extiterint / deniq; q; sub
 ipso spiritum & sanguinem / & patriam studia rece
 perint. Bononia quod inter omnes constat florens
 famigerataq; est inter italicas urbes: sed eam floren
 tissimam illustrissimamq; nulla ferme res alia per
 æque facit / ac diatribæ & gymnasia / hæc atq; cõcilia
 bula scholasticorũ: q; aut dubie cū oib; toti⁹ Italiae ce
 lebrationib; gymnasiis claritudine cõtendunt nulli ce
 dunt. Quæ Alexandrino / Attico / tharsensi / Massilio /
 D. ii

Gymna
 sia littera
 toria.
 Candida
 ti doctri
 narũ

Traianus
 Auctor
 litteratorũ

Bononia
 florēs ex
 litteris

Alexandri
 Attici
 Tharsensis
 Massilii

tico memoratissimis apud priscos gymnasiis proxima accedunt: & quãq̃ longo interuallo tamen proxima. In presentia princeps noster Bentiuolus operam & quidem impensam dat, ut gymnasium hoc nostris indies magis florescat conuentu scholasticorum frequentissimo & claritudine professorum: qui tãta sũt excellentia prediti & in eo doctrinarum fastigio collocati: ut etiam non nominati nominentur: ut solo nutu intelligantur: Quorum uirtuti & nomini fauet cœtus scholasticorum: & assurgit ordo professorum: sed de tota re litteraria aliubi plura.

Ante omnia princeps si uult laudari pbareq̃ perinde ac optimus principum, sit munificus ac liberalis: Nam ut inquit epigrammatarius poeta: Nulla dulcis uirtus dulcior esse potest. Auctor ẽ Aristoteles ethicis quod liberales maxime omnium uirtute præcellentium diligantur. Pacatus in panegyrico ait: Et rei & famæ consulit munificus imperator. Lucratur enim gloriã cum de pecuniã reuersuram, quicquid enim in ciues manat a principe, redundat in principem. Apd' Rabiriũ poetã dicit. M. Antonius: Hoc habeo quodcunq̃ dedi: cui subscribit illud epigrammatista uulgatissimum: Extra fortunam est, quicquid donatur amicis: Quas dederis solas semper habebis opes. Plinius noster loquẽs de deo. Deus ẽ inquit mortali iuuare mortalem: Et hæc ad æternã gloriã uia: hac uere pceres Romani, hac ingenti passu

sancti
monil
sicut
bibna
sibob
man

liberali
tas i prin
cipe ama
bilissima.

sinonof
xo sion
manu

nunc uadit. Maximus eui rector Vespasianus: fessis
 rebus subueniēs. Maro quoq; sub inuolucro poeti
 co designat munificis ac liberalibus remunerationē
 post obitum rependi: Certumq; illis constitutum lo-
 cum ubi euo beatissimo perfruantur. Nam cum Eli-
 sios campos/ In sexto describeret ubi putant habita-
 re animas beatorum: non solum ibi posuit eos: q; p-
 priis meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed
 id quoq; adiecit. Quiq; sui memores alios fecer me-
 rendo: id est ut interpretatur Augustinus qui prome-
 ruerunt alios eosq; sui memores promerendo hoc ē
 beneficium prestando fecerunt. Quid aliud euan-
 gelica illa sententia precipitur: quam ut liberalitatē
 exerceamus: quæ ait. Facite uobis amicos de mam-
 na iniquitatis: id est de pecunia/ uel de diuitiis quæ de
 iniquitate proueniunt. Diues enim (ut inquit Hie-
 ronymus) aut iniquus/ aut iniqui heres. Cecinit Clau-
 dianus in laudem Theodosii. Magnarum largitor
 opum largitor honorum. Augustus de se ipso scri-
 psit hæc. Liberalitas mea me ad coelum euehet. Si-
 cut autem nulla uirtus amabilior est liberalitate: ita
 nullum plane uitium odiosus tetriusq; est auaricia:
 In principibus & rempublicam gubernantibus. ha-
 bere enim questui rempublicam. ut inquit uerissime
 Marcus Tullius: non modo turpe est/ sed sceleratū
 etiam ac nefarium. Idem non minus uere q̄ elegā-
 ter tradit amorem multitudinis cōmoueri ipsa fama

Munifici
in Elisio.

Amici de
mamona
iniquitatis.

Auaritia ī
principe
teterrima

Dictū & opiniōe liberalitatis. Auidius cassius dicere sole-
 Auidii bat/ Auaritiam ī Impatore esse acerbissimum malū.
 cassii. Eia habeat bonus princeps in ore promptū/ & in pe-
 ctore conditum uerbū illud Traiani: Qui fiscū prī-
 Fiscus prī- cipis scitissime lyenē uocabat: Nam ut lyenē crescē-
 pis ut ly/ te reliqui artus & membra tabescunt: Ita fisco princi-
 en. pis turgente ciuitatis corpus una cum membris lan-
 guescit & ītermoritur: ut lyen modicus uegetat ī cor-
 pore mēbra/ & auget robur: sic fisco principalis mo-
 deratus/ nec extūberans causa ē bonæ ualitudinis in
 corpore ciuitatis. Vespasianus apud Philostratū ro-
 gat Apollonium thyaneum: quem Antiquitas/ ut di-
 Apollo / uinum imō ut deū admirata ē: ut ipsum doceat quæ/
 nius ut deus. A cunq; facere bonum principem oporteat: Cui Apol-
 lonius in primis precipit diuitias illas esse fugiendas
 quæ ex collatione tributorū a gementibus hominib;
 Aurum proueniunt. Sordidum enim id aurum ē putandū:
 ex lachry- qd' ex lachrymis oritur. Nō queo mihi obtempera-
 mis sordi- re: quin hoc in loco cōmemorem documentum salu-
 dum, berrimum Cyri persarum regis: quod memorat Xe-
 nophon in pædia: quod sine dubio dignissimum est
 memoratu. Scribit. n. Luculentus ille scriptor: Cyrū
 inter cæteros fuisse beneficū ac liberalem: adeo ut
 dictitaret se thesauros haberi diuitiarū amicos: quos
 Exēplū donationibus diuites opulentosq; efficiebat: qui di-
 Cyri libe- cere solebat consimilia esse opera pastoz/ & regum.
 ralitatis Nā sicut pastorem decet prestare ut pecora habeat

lacta & succulenta : Ita regem par ē ciues & subditos
 facere foelices & opulentos. Huic Cyro regum mu-
 nificētissimo dixit olī Crœsus fore: ut imodica do-
 nans pauper fieret: Cum posset domi recondere the-
 sauros ingentes. Cui Cyrus quantam inquit pecu-
 niæ summam putas me in hodiernum potuisse col-
 ligere si aurum nulli dono dedissem: Ex quo tempo-
 re in imperio sum. Crœsus infinitum quēdam nu-
 merum respondit : Tunc Cyrus sibi inquit osten-
 dam maiores me pecunias possidere: mitte quempi-
 am ex tuis cum nuntio meo: mox conuersus ad Hy-
 staspam / I / Hystaspa inqt ad amicos meos: dic indi-
 gere me auro : Roga ut mihi suggerant affatim pe-
 cuniām: perscribeq; quāntū quisq; amicorum mihi
 uelit cōtribuere. Iuit ille / petiit: conscripsit / & maio-
 rem pecuniæ summā supputauit / q̄ duxerat Crœsus
 futuram in thesauris: si eam conseruasset: Vbi hoc
 patuit uides ne inquit Cyrus o Crœse mihi thesau-
 ros esse: nā dum amicos diuites reddo / hos mihi the-
 sauros comparo: & longe quidem fideliores q̄ si ip̄e
 domi defodissem. Idem aiebat se pecunias ob id de-
 fiderare / ut amicis subueniret. Iulianus impera-
 tor (auctore Amiano Marcellino) predicabat illud
 Alexātri magni: qui interrogatus ubi thesauros ha-
 beret : Apud amicos beniuole habere sese respon-
 dit. Nonne principes cū talia / aut audiunt / aut legūt
 ad libertatem exercendā inflamātur: quæ subditos

Thesauri
 apd' ami-
 cos.

reddit deuotos/fideles/obnoxios:quā imortales effi
ciuntur:quæ deniq; tanti momenti est:ut possit prin
ceps obtentu liberalitatis obumbrare crimina tan
tum non enormia:& hac una laude pensare.

Hospita
litas,

Recte etiam ī principe laudatur hospitalitas: ut
pote/Germana liberalitatis. Est enim ualde deco
rum:ut inquit Arpinas orator:patere domos homi
num illustrium illustribus hospītib;. Idq; etiam rei
publicæ est ornamento. Ideoq; domus principum
amplex esse debent/& laxitate conspicuæ:cum hospi
tibus & hominum cuiusq; generis multitudine fre
quentētur. Ab hac quoq; hospitalitatis laude: di

Laus Io.
Bētiuoli.

laudandus est princeps noster:Cuius edes pulcher
rime/magnificentissimeq; patēt hospītib; illustrio
ribus:A quo omnes ferme & minuti reguli/& maxi
mi principes istac transeuntes hospitaliter ac comi
ter accipiūtur. Theophrastus/Plutarchus/Emilius

Cimon
hospitalif
simis.

probus: Cæteri / Cimonem atheniensem:ut hospita
lissimum in suos curiales laudibus ferunt:
qui ita instituisse fert & uillicis iperasse ut omnia p̄
berētur:quicūq; tribulis ī uillā suā diuertisset. Apo
stolus quoq; precipit/Episcopos comprimis hospita
les esse debere:quod & in decretis canonicis .D. xli.
latissime enarratum legas.

Cæterum cum sapientes definiant quattuor uir

tutes: Iustitiam/ Prudentiam/ Fortitudinem/ Tempe-
 rantiam. Quarum quadriga alias quoq; secum ue-
 hat. Quis nescit eas bono principi studiose enixeq;
 colendas? Et ne in presentia sinuosos nimis ac lon-
 gos cōmentarios faciam: ut succincius cuncta per-
 stringam/ & quasi transeunter attingam. Iustus esse
 ante omnia princeps debet: & ueluti in statera/ atq; i
 librili cuncta perpendere. Ius religiose/ & equabili-
 ter dicere/ nec digitum quidem transuersum aut un-
 guem latū (ut dicitur) a legis præscripto discedere:
 nisi quatenus in pœna exigenda mitius agat & mol-
 lius. Lex enim ut inquit rectissime Pindarus domi-
 na est: quæ uitorum emendatrix est/ cōmendatrixq;
 uirtutum: qui legē præesse iubet/ uidetur iubere deū
 præesse: ut auctor ē Aristoteles. Ministri legum sūt
 magistratus uereq; dici potest magistratum legē eē
 loquētem: Legem autem mutum magistratum. Illi
 uero ciuitati paratum/ inquit Plato/ interitum uideo
 in qua nō lex magistratibus/ sed legi magistratus p̄-
 sūt. Salutem uero illi/ ubi lex magistratib; dominae
 cuncta mediū fidius bona illi reipublicæ affore cō-
 spicio/ cuius p̄iceps sincerissim?/ iustitiæ cultor exti-
 terit: quæ una uirtus omnium ē domina. ut. M. Tul-
 lii uerbis utar/ & regina uirtutum: sine qua quid sūt
 magna regna/ ut autumat Austinus/ nisi magna la-
 trocinia. Interrogatus aliquādo Agesilaus: utra uir-
 tus esset melior fortitudo/ an iustitia: oppido q̄ scite

Iustus sit princeps.

Lex dña.

Iustitia re-
gina uir-
tutum.

Dictū
Agesilai.

Dictū da
rii.

Iustitia
oleo com
paratur

Aristides
iustus.

respondit. οὐδὲν εἶπεν ἀμάρτιασ χρηζόμεν ἐαμ
παυτεσ ὡμην Δικαιοι: nihil inq̄t fortitudine indi
gemus: si iusti oēs sim⁹. Dariū p̄sar; regē iustitiæ olī
sacrificātē: dixisse refert Philostratus. O dñā si q̄ es
usquā: q̄b; plane uerbis satis oñdit se iāpridē exop/
tasse iustitiā neq; illā usq̄ gentiū agnoscere potuisse.
A nobilissimo philosophoꝝ dictū ē: οὐτε π̄ροσ
οὐτε εἰωσ̄ οὐτω θαυμασιος. Q d̄ neq; hesperus
neq; lucifer p̄inde atq; iustitia admirabilis ē. Quā
eruditi/erudite/graphiceq; oleo comparāt: ut. n. oleū it⁹
ingestū obest: foris ifusū p̄dest: sic & iustitia oīs a no
bis circa alios est: magisq; aliis p̄dest q̄ exercitori.
Ob hoc dixit in ethicis Aristoteles Iustitiā uirtutē
eē ad aliū/ex q̄ una uirtute uiri boni appellāt: Ex q̄
Aristides diceos. i. iustus cognōiatus. Hic Traian⁹
laudib; effert q; se legib; subiecerit: Q uī abiturus
cōsulatu iurauit se nihil cōtra leges fecisse. Et sane si
cut princeps ē supra ciuitatem: ita leges eē debent su
pra p̄cipē. Symbola illa Pythagoræ & enigmata
itelligat p̄iceps ad se potissimū ptinere. Staterā ne
trāsfilias. i. ne p̄tergrediare iustitiā. Coronā minime
carpēdā. i. leges urbiū cōseruādas. Per uīā publicā ne
ābules. i. ne multoꝝ seq̄ris erroꝝ. Itaq; faciat p̄iceps
iustus q; ī bonis p̄cipib; gloriosū fuisse accipim⁹
ut nullius ab eo magistratus ius / nullius auctoritas
minuat / ad p̄torē / ad Iuridicos magistratus / pleraq;
oīa r̄mittat / leges ne c̄culcet: Et iustitia p̄inde ac ad

miniculo firmissimo fulciat: Ad quā cū oēs mortales/
 tū p̄cipue principes se eē natos itelligāt: quā graci
 diccoo synen appellāt q̄si ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΥΜΕΤΙΜ. i. iusti
 intelligētiam/ ut interpretatur Plato in Cratylo. Atq̄
 cū iustitiæ pars sit religio. Cū dei cultus iustitiæ ascri
 bat̄ speciosū haud dubie ē/ principē/ & esse/ & uideri
 religiosū: reiq; diuinæ cultorē. Religioē. n. uita cō
 stat. Religioē (ut auctor ē Lactantius) hō p̄stat cate
 ris aiantib;. Religiois uinculo hoies deo obstrigūt̄
 ac religāt̄: unde ip̄a religio nomē credit̄ accepisse: q̄
 uis alii aliunde deducāt. Deo oēs hoies seruitutē de
 bēt: q̄ latia græce dī. In primis uero p̄cipes decet
 dei cultus: quā Theosebiā graci appellāt. Cultura
 at̄ dei potissima ē bonitas: Vis (inqt Seneca) deos p̄
 pitari: bon' esto/ satis illos coluit q̄sq; imitat' ē. Ca
 ueat p̄iceps: ne illd' quo pei' nihil dici p̄t: de se me
 rito dicat: Cōtēptor diuū Mezētius. P̄iceps nō mi
 nus hoiez se q̄ hoib; p̄esse meminerit. In pector̄ p̄i
 cipali cōditū sit illd' Oratianū. Diis te minorē qd' ge
 ris ip̄eras. Hīc oē p̄icipiū/ huc refer exitū. Religio
 ī p̄cipe efficit/ ut oēs subditi modestia q̄dā/ & q̄si s̄a
 ctitudie cōtineāt̄. Illa quoq; religiois ps nec ea qdē
 minima ē: extruē tēpla/ restituei delubra uetustate
 labētia. In laudē Augusti dictū ē. Tēploꝝ positor. tē
 ploꝝ sancte ip̄ositor. Sciat tñ p̄iceps deos nō tā ado
 rātis erogatiōe q̄ sanctitate letari: q̄ purā mētē q̄ au
 rum mallunt. Hīnc Alexander Romanus impe

Religio ī
 principe.
 Latria
 Theose
 bia.

rator auri ne gutulam quidem / aut bracteolam in
templis posuit. Susurrans illud Persianum. In san-
cto quid facit aurum. Ego uero censeo principem
& mente / & manu erga deos munificum esse oportere:
Qui & si nullius rei indigi sunt / tamen uolunt principes beneficiorum / nec inmemores / nec ingratos existere.

Prudētia
ī principe

Quid dicam principem prudentem esse debere:
& cuncta solerti ratione ppendere: Cum prudentiæ
inter uirtutes principatum Plato det libro secundo
de legibus. Cum dicat Solomon. Fructum prudentiæ
melioem esse auro / & lapide precioso: Cum Socrates
asserat nullam uirtutem esse sine prudentia: quæ
græco uocabulo phronesis nominatur. Anaxagoram
& Thalem / aliosque id genus homines sapientes esse
dicunt / prudentes negant. Impossibile est inquit Aristoteles
prudentem esse quempiam / nisi sit bonus. Sit
igitur princeps non solum ipse peditus prudentia
Cōsiliarii
prudētes. uerum etiam consiliarios prudentes habeat: quibus
bene consulentibus credere possit. Nemo enim per
se unquam solus ita sapit: Nemo ita circumspectus ac
sagax: Nemo ita linceus est / ut non aliquando labet
atque cecutiatur: quod si genuina quædam excellentique prudentia
peditur princeps aliquando repiat: ut alieno consilio non egeat
tamen id faciat quod summi nauium gubernatores: qui in magnis
reperstatibus a uectoribus admoneri non recusant. Consilium bonum / ut inquit uerissime Marcus Varro &

ei qui consulit & qui consulitur bonum habendum est: sicut ecōtrario. Malum cōsiliū consultori pessimum ē: qui uersus puerbialis de græco illo Hesiodi uersu expressus uidetur ἡδαι κακη βουλη τω βουλευσαμτι κακιστη. i. consultum male/ consultori pessima res ē. Amicum fidelem/ uitæ medicamentū esse pdidit Solomon. Quod si sancti & uenerabiles cōsiliarii/ nō malitiosi neq; furaces p̄icipi cōtigerint: cuncta salubriter/ s̄acte/ innocēter administrabuntur: Cum talibus princeps omnia cōmunicabit talium saluberrimis cōsiliis libens obsequetur. Facietq; quod. M. Antoninus imperator: cuius memorabilis ē illa sentētia: Acquius ē ut ego tot cōsiliū amicorū sequar: q̄ ut tot tales amici meā uniuersal uoluntatem sequantur. Et sane / sicuti proditum ē a scriptoribus idoneis: Melior est respublica: & prope tutior: in qua princeps malus est: ea: in qua sunt amici principis mali: Siquidē unus malus pōt a pluribus bonis corrigi. Multi autem mali nō possunt ab uno quāuis bono ulla ratione supari. Id qd̄ Homulius quōdam Traiano impatori dixisse memorat. Sed sæpenumero: qd̄ dolenter dicendū est: euenit/ ut sanctus/ cautus/ optimus princeps/ uendat/ circumscribaturq; ab improbis consiliatoribus: q̄ excubare sese simulant in negotiis principalibus clanculū cuncta puerant: Et cupiditate priuati emolumentū rectū p̄uariantes fumū p̄cio uenditāt: ut p̄isci dicebant: digni

Cōsiliū malū/ Cōsultori pessimū

Sn̄ia Antonini memorabilis.

prorsus: quī fumo ipsi puniantur: sicut olim Thuri-
nus ab Alexandro romano imperatore punitus est:
Fumo pu Precone dicente. Fumo punitur qui fumum uendi-
nitur q fu dit. Cæterum sicut fidi cōsiliari & prudentes audi-
mū uen/ endi sunt: ita assentatores/ adulatoresq; explodendi
didit qui ad uoluptatem loquuntur omnia/ nihil ad ueri-
Contra tatē. Prestat inq; Antisthenēs/ In coruos q̄ in assen-
adulato/ tatores incidere: quippe illi mortuos/ isti uiuos deuo-
res. rant. Et sane adulatio prout clarissimi scriptorum p-
diderunt res est seruilis ac pernitiōsa: In aula princi-
pum prope peculiariter gliscens uigenq; : perpetuū
ut inquit Curtius regum malum: quorum opes sæ-
pius assētatio q̄ hostis euerit. Quo circa etiam atq;
etiam caueant principes: ne aures assentatoribus pa-
tulas præbeant/ neq; se adulari sinant. Multi enim
gnatorum similes: qui gloriosum militem infatuent
Verba adulatorum mollia feriunt interiora uentris:
Adulator Quippe adulator blādus inimicus eē credit. Lau-
blādus dat Mamertinus Iulianum imperatorem q; aduer-
inimicus. sus omnes assentatorum illecebras captiōesq; mu-
Venena nitus eēt: quodq; ei a fucatis adulantiū uenenis peri-
adulatiū. culum nullum foret. Augustum quoq; Cæsarem ex-
co celebrant: quod adulationes indecoras rep̄sserit:
de quo nō minus uere q̄ scite dixit Oratius, Cui ma-
le si palpeæ recalcitrāt undiq; tutus. Meminisse hoc
in loco par est. id qd̄ Pescenius niger dixisse quon-
dam memoratur: Nā cum quidā illi imperatoriā

facto panegyricum recitare uellet dixisse fertur uer-
 bum hoc dignum scitu relatuq;. Scribe laudes Ma-
 rii: uel Hanibalis: uel alicuius ducis optime functi.
 Et dic quid ille fecerit ut nos imitemur. Na uiuetes
 laudare irrisio e: maxime principes: a quibus sperat
 q timent: qui p stare publice possunt. q pnt necare: q
 p scribere. Sed cu naturam uel bonam fortuna ple-
 rumq; corrumpat: Accidit frequeter: ut pncipes ma-
 gniloquetia adulatoru sufflati uera credant oia esse
 qua de se ipsis audiunt pdicari. Tuc Crista consur-
 gunt. Et ut inqt satyrographus: Nihil est qd credere
 de se non possit: cum laudat dis aqua potestas: tuc
 adulatorib; arridet: ac blandiunt: seueris: ignarisq;
 bladiendi: prsus infesti. Sic olim Croesus Solone ex-
 pulit pncipite: qa bladiiri nesciebat. Sic Dionysi phi-
 loxeno acriter successit: minime assctati. Infatuat ni-
 miru hac adulatio uitioꝝ altrix & ueluti gāgrena ser-
 pens latissime itra limina potetioꝝ: & hac hactenus.
 Præterea qs nescit principē fortitudine qsi muro
 septū ac uallatū eē debere: ut aīo subnixo erectoq;
 ī perterritus: īpauidus: extrilidus cūcta regat ac mo-
 deret: nec terriculis uanis concucia: nec muscas (ut
 aiunt) uolitātes pertimescat. Propria est uiroꝝ forti-
 tudo: qua ex uirtutib; una: peculiari quasi noīe uir-
 tus nuncupatur. Est enim ex uiro uirtus appel-
 lata: perinde ac uirum fortitudo maxime deceat.
 ut auctor est Marcus Tullius. Andria apud græ

Dictū pe
 sceni .
 Viuetes
 laudare
 irrisio.

Solō ex-
 plosus .
 Adulatio
 ut gāgre-
 na.

Fortitu-
 do ī prin-
 cipe.

Andria

Versus
homeri
optimus.

Gymna-
stica exer-
citatio.

cos nominatur: quasi uirilitas: quãq̃ Plato etymon
atq; interpretamētū aliunde deducat. Homerus duas
regis uirtutes ueluti præcipuas pbat: iustitiã. s. & for-
titudinem: Cum sic iquit: ille bonus pugnator erat
Dux optimus idem: quem uersum Alexander ma-
gnus adeo adamabat: ut eum censeret omnibus aliis
uerfibus homericis antependendum. Inter fortitudi-
nis partes exigimus ut princeps non minus sit rei mi-
litaris q̃ ciuilibus administrationis gnarus consultusq;:
nec minus bellica laude q̃ urbica præpollens. Hic
locus me submonebat: ut de re militari: & de impe-
ratoris uirtutibus nõ nihil differerem. Verum hac
ad presens narratione supersedendum: Cũ aliquot
ab hinc annos totum id negotium luculenta opinor
disertatione affatim explicauerim. Cæterum cũ alia
fortitudo in milite: alia in duce reqratur: Cum sit alia
animi: alia corporis fortitudo: tempestiuum erat hic
quoq; pauca q̃dam inserere: facientia ad robur cor-
poris agendum & bonã habitudinẽ custodiendã: qđ
imprimis prestat gymnastica exercitatio: qua cũcta
conualescunt: Quia mēbra corporis fiunt uiridiora
uegetioraq;. Scitũ. n. illd̃ ē: Ad bonã ualitudinẽ pl⁹
exercitacionẽ pdesse q̃ medicos: Sed sup hac quoq;
pte i libello d̃ fecelitate differui: Opinor satis dilige-
ter ex doctria medicorũ philosophorũq;. Vex ut qđri-
ga uirtutũ tota curriculũ suũ cõficiat. Quis ificiat.
qs abnuat: p̃cipẽ tempatũ ac cõtinẽtẽ eẽ oportere.

Et cum temperantia: quã σωφροσύνη græci uocāt
 quasi prudētiaē conseruationē: quæ frugalitas quoq;
 dici pōt: sit rationis ī libidinē atq; in alios nō rectos
 appetitus/dominatio. Q uid in principe p̄clarius eē
pōt q̄ in maxima peccandi licentia nō peccare: frena
re libidines/coercere appetitiones exultantes. Sci/
 pio africanus apud Liuiū. Nō alia inq; uirtute æque
 atq; temperātia/& cōtinētia libidinū gloriatus fueri.
 Alexander magnus arbitrabaē non minus opus rei
 gium eē se ipsum uincere q̄ hostes edomare: q̄ cū di/
 lectā sibi ex pellicibus suis p̄cipue noīe Cāpaspen
 nudā pingi ob admirationē formæ ab apelle iussis/
 set: Cūq; eū pari captū amore sensisset dono dedit
 eā. Magnus aīo maior ip̄erio sui: nec minor hoc fa/
 cto q̄ uictoria aliq; q̄ppe (ut Plinii uerbis utar) se ui/
 cit: nec thoꝝ tātū suū / sed ē affectū donauit artifici:
 ne dilectæ qdē respectu motus: ut quæ mō regis fuīf
 set/mō pictoris esset. Q uē magis admiraberis (inq;
 Seneca) q̄ qui impat sibi: q̄ qui se habet ī ptāte. Gen/
 tes facilius ē barbaras ip̄atientesq; alieniī arbitrii re/
 gere q̄ aīum suū cōtinēf & tradere sibi. Verū nequaq;
 satis ē ipsū principē oculos/manus/uentrē/& q̄ infra
 uentrē sunt continere/ac moderari: Sed ei circūspici
 endū quoq; ē / ut ministros oēs habeat cōtinentes/ac
 moderatos. Sape. n. princeps optimus/tempatissī/
 musq; infamat ob improbos/ac neq; ministratores.
 Habeat itaq; princeps comptos exploratosq; mores

Cōtinen
 tia Alexā
 dri.

E

dispensatorum / scribarum / cubiculariorum: aliorumque
in aula principali ministratiuum: nam ut inquit epigram-
matista: principis est uirtus maxima nosce suos quos
nouerit egregie fideles: his res obeundas committere re-
ctissime potest. Sed Plerumque in aulico famulatio / supbi /
furaces / iactantuli conspiciunt / quod sese ob hoc quia princi-
pi seruiunt dominari ciuibus iure arbitrantur: Qui sui
commodi causa perperam plerumque moliantur: qui supcilio
so fastu tumentes uideri uolunt se apud principem suum
multum posse ut non minus uere quam deceter dixerit saty-
rographus: Maxima quaeque domus seruis est plena sup-
bis. Et sane plerumque principes extiterunt: quod cum essent ciuium
domini / famulorumque erant serui: horum consiliis horum nutu
regebantur / per hos audiebantur / per hos loquebantur. Tale fuisse
se Claudium Caesarem tradunt. Cui non amor / non odium
inerant nisi indita & iussa: qui famuliciis mancipatus
ac addictus non principem se sed ministrum egit: cuius
libertus polybius iter duos saepe consules ambulabat
seruiebat. Econtrario Hadrianus iure laudatur: qui cum
quodam tempore seruum suum inter duos senatores ambulare
uidisset / misit quod ei colaphum icuteret: & diceret / noli in-
ter eos ambulare: quorum esse adhuc potes seruus. Coer-
ceat ergo princeps ac regat aulicam familiam: ita ut no-
uerint se famulos esse non dominos: ut sciant sibi fru-
galiter / abstinenter / innocenter esse uiuendum.
Sit ipsum principis sigillum / anulusque signatorius non
minister alienae libidinis: sed testis uoluntatis princi-

Pulchre in
seruum ha-
drianus

palis: nec eo scribæ ad priuatum (ut plerūq; fit) com-
 pendium abutantur. Deniq; omnibus cognitum ex-
 ploratumq; sit/ principi neqtias/ fraudes/ rapinas suo-
 rum displicere: Eumq; talibus inimicissimum si id
 cognouerit futurum. Ipse uero princeps nihil per im-
 potentiam: nihil per iustitiam/ nihil per crudelitatem
 nihil per auaritiā agat/ non odio/ non gratia/ nō pe-
 cunia a uia recta transuersus deducatur/ nihil per af-
 fectum iracundiæ impotentissimum furenter decer-
 nat: sed ratione ueluti domina/ ducatur: Cūctatione
 ac consilii gubernatione cuncta perpendens: Nam
 ut inquit Claudianus. Diis proximus ille ē quē ra-
 tio non ira mouet. Habeant principes saluberrimū
 illud Athenodori documentum in penitissimis pre-
 cordiis reconditum: qui petito ab Augusto cōmeatu
 iam iam discessurus. Cum ira (inquit) o cæsar te cepe-
 rit nihil prius/ neq; dixeris/ neq; feceris q̄ ipsas uigin-
 tiquattuor elementarias litteras tecum ipse percur-
 reris. Tunc Augustus eo manu apprehēso/ adhuc in-
 quit tua mihi presentia opus est: Eumq; penes se re-
 tinuit. Audite quæso uersus nō minus frequēti assi-
 duoq; memoratu dignos q̄ philosophoꝝ decreta do-
 cumētaq;. Tu licet extremos late dominere p̄ indos.
 Te medus/ Te mollis arabs/ Te seres adorent: Si me-
 tuis/ si praua cupis/ si duceris ira: Seruitii patiere iu-
 gum: Tolerabis iniquas interius leges: tunc omnia
 iure tenebis: cum poteris rex esse tui.

Nihil p'
 iracundiā
 Preceptū
 Atheno-
 dori salu-
 tare.

Licere qd

Vita prin
cipis exē
plar.

Cæterū quis princeps legibꝫ solutus eē dicat: q̄
uis de principe dictū sit: si libet/ licet: An nescis prin
cipē legē dare nō accipe: Tamen bonus princeps nō
tā qd liceat sibi spectabit: q̄ qd deceat: nec. n. qd qsq̄
pōt id ei licet: nec si nō obstat/ p̄pterea ei p̄mittit. Si
qdē licere id dicimus: ut docet. M. Tullius ī philip
picis: Q d' legibꝫ/ qd' more maiorꝫ institutisq̄ cōce
dit. Platonis snia ē: Q uales ī repu. p̄cipes sint/ ta
les reliquos solere eē ciues. Vita p̄cispis (ut Plinii
panegyristæ uerbis utar) censura ē/ eaq̄ p̄petua: Ad
hāc dirigimur/ ad hāc cōuertimur: nec tā īperio nob̄
opus ē/ q̄ exēplo: proinde sit ut p̄nitiosius de repub.
mereant uiriosi principes: qd nō solū uitia cōcipiūt
īp̄i/ sed ea ifundunt ī ciuitatē: neq̄ solū obsunt/ q̄ il
li ipsi corrūpunt/ sed et q̄ corrūpunt: plusq̄ exēplo
q̄ peccato nocent: nā quāto qsq̄ maior ē: tāto eius di
cta/ factaq̄ sunt cōspectiora illustrioraq̄: Et ut inq̄t
Satyrographus: Oē aī uitium tāto cōspectius in se
crimen habet: Quāto q̄ peccat maior habet. Prin
cipi ergo q̄ in conspectu mortaliū uiuit: in quē oculi
omniū coniciunt/ cuius in clarissima luce uersantis
nullū obscurꝫ pōt/ nec dictū esse/ nec factū/ CIRCŪspe
ctus/ cautiꝫ/ sanctiꝫ uiuendū est: ut eius uita p̄spe
culo sit contemplantibꝫ: Et p̄fecto non paꝫ multa
priuatis p̄mittunt q̄ minime principē deceat: imo q̄
p̄cispem dehonestet ac idēcorēt: In quā sniam ē illd
ab Ouidio ī cōsolatiōe ad Liuiā decenter p̄ditum.

Non eadem uulgiſq; decent & lumina rerum.
 Eſt qđ p̄cipuum debeat iſta domus.
 Ad te oculos auresq; trahis: tua facta notamus.
 Nec uox miſſa poteſt principis ore tegi.

Ouidius
 ad Liuiã.

Concinuit ſubſcribitq; Naſonis carmini luculãta
 illa Claudiani & memoratu/ac ſcitu digna ſentẽtia:
 Hoc te preterea crebro ſermone monebo.
 Vt te totius medio telluris in orbe
 Viuere cognoſcas:cunctis tua gentibus eſſe
 Facta palam:nec poſſe dari regalibus uſquã
 Secretum uitiis:nam lux altiſſima fati
 Ocultum nil eſſe ſinit:latebraſq; per omnes
 Intrat:& abſtruſos explorat fama reſſus.

Verſus
 claudiani

Apoſtolus Paulus i ep̄iſtola ad Titũ:& altera ad
 Timotheũ p̄cipiẽs qđ morib; ep̄iſcopus p̄ditus eẽ
 debeat.Oportet inq; ep̄iſcopũ ſine crimine eẽ/nõ ſu
 pbũ/nõ iracundũ/nõ uinolentũ/nõ p̄cuſſorẽ/nõ tur
 pis lucri cupidũ: ſed hoſpitalẽ/benignũ/prudẽtem/
 ſobriũ. Quis nõ uidet hæc apoſtolica documenta
 fere oĩa p̄fecto principi cõuenire/& i illo quẽ effingi
 mus principe deſiderari. Quã ſingula ſi minuta/
 tim/& ut ita dicã fruſtillatim p̄cẽſere uelim/dies me
 deficiet. Eqđẽ iã uereor ne hæc naueoſa & mole/
 ſt afuerint cõpluſculis audiẽtiũ. Quo circa faciã qđ
 bonus impator. Iam canã receptui/& inſtar nautici
 gubernatoris uela complicabo:& remis i portũ feſti
 nanter excũrrã. Scio plura dici potuiſſe ob materiã

Eadẽ p̄ri
 cipi quã
 ep̄iſcopo

largitate: quæ ppe infinita est: quæ quâto plura dixeris
tâto dicturi tibi plura suppeditat: Sed utilissim⁹ oib⁹
i rebo est mod⁹: & habenas pssisse quæ laxasse plerumq; sa
lubrius. Diximus hactenus de triplici forma admi
nistradæ reipu. Percesuim⁹ illa fere oia: quæ i principe
optimo absolutissimoq; exigant⁹. Qui si talis uspiã
gentiũ fuerit rebus: merito quattuor illa cognomẽ
ta merebit⁹ idipisci: ut. s. Pius / Magnus Priæ p^r. Op
tim⁹ / ab oib⁹ appellet⁹. Talẽ ois populus delicias sui
as eẽ dicet: Sicut oli roman⁹ populus Gordianũ ap
pellauit. Talẽ cuncti amabũt ut parẽtẽ: uenerabũt ut
deũ: Sub talis imperio uiuẽt quæ beatissimi: Talis carita
te ciuiũ septus erit: quæ arx inaccessa est: & inexpugna
bile munimentũ. Melius. n. tutet⁹ principẽ amor ciuiũ
quæ ferrũ lateronũ: nã ut inq^r uerissime Claudianus.
Non sic excubiã: Nõ circumstãtia pila: quæ tutat⁹ amor.
Non sunt / nõ sunt adamãtina uincula illa: quæ Dio
nysius tyrãnus dictitabat / metus / Violẽtia / Classis /
presidiũ decem milliũ armatorũ. Sed beniuolentia /
gratia / bonitas / innocẽtia. Da principẽ talẽ qualẽ li
bellus iste describit: huic affatim psto erũt / qui oculi
regũ: quæ aures principũ apud ueteres dicebant⁹ : & cũ
iucũdissimũ sit i rebus humanis amari & amare / hic
amabit⁹ & amabit mutuis affectib⁹. Hic deniq; cun
ctos habebit / deuotos / fideles / obnoxios nec minus
de uita principis / quæ de suamet ipsorũ incolumitate sol
licitos. Verũ. n. uero cum difficillimũ sit / & oppido quæ

Amor
munimẽ
tũ firmis
simum.
Adaman
tina uin
cula.
Oculus
regis.

arduū inueniri p̄cipem talem / ex oīb̄o his: quæ retulimus compactum & quasi conglutinatum. Merito dixit Dioclitianus imperator. Nihil esse difficilius q̄ bene imperare. Et a scurra nescio quo bene dictum est. In uno annulo bonos p̄cipes posse perscribi. Quis est enim tam irreprehensibilis princeps qui nō quasi in pulchro corpore aut neuum aut uerucam habeat? Videor facturus opere precium: si hodiernam hanc enarrationem uersibus elusero: a poeta luculento graphice & concinniter factis ad principem intuendum: quos scribi debere cēsemus pro foribus omnium edium principaliū: quos habere p̄cipes cordi & memoriæ saluberrimum puto. Versus autem de quibus loquor: qui didascalici & instar p̄treptici probantur: hii sunt.

In annulo boni p̄cipes

Tu ciuem patremq̄ geras: tu consule cunctis
 Nec tibi / nec tua te moueant / sed publica uota .
 In cōmune iubes siquid censetq̄ tenendum
 Primus iussa subi: tunc obseruantior æqui
 Fit populus: nec ferre uetat / cū uiderit ipsum
 Auctorem parere sibi: componitur orbis
 Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
 Humanos edicta ualent q̄ uita regentis .
 Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Claudia
 ni uersus
 memorabilia.

Superat ut oñderem? i romano ip̄erio hosca oēs status: de q̄b̄o añ dictū est extitisse. Q̄ d' ut sūmati & q̄si trāscūter attingā. A Platōe philosophiaq̄ didici:

mus naturales esse cōuerfioēs quasdā reꝝ publicarꝝ
ut ex tū a pꝛicipibus tenerent: tū a populis/ aliqñ ab
optimatibꝝ: Q d potissimū accidit romanæ reipu. q̄
ut sublimibꝝ i clementis augetet uirtus & fortuna
plerūq; alioq dissidentes mutuo cōcordiæ nexu con
uenerūt: & ita factū est: ut populus Romanus uirtu
te/ ac fortūa simul suffragatibꝝ (Virtus. n. sine fortūa
māca ē & mutila) ad sūmū fastigiū puenerit. Cuius
pꝛia ætas & q̄si icunabula sub septē regibꝝ ānos pꝛpe
ccl. fuerūt. Dein ætatē igressus adultā mō sub Ari
stocratico mō sub Democratico statu uires exercuit
& lacertos mouit p annos circiter. cccc. Tādē post gē
tiū/ nationū/ regū ceruices oppꝛssas. post subactā diu
tinis bellis maximā orbis terrarꝝ partē: Vrbs uenera
bilis Cæsaris tāq liberis suis regēda pꝛimonii hoc
ē iperū romani iura pꝛmisit. De qbꝝ Suctonius Tran
qllus unus oꝛum pꝛpositissime diligētissimeq; cōscri
bit: Cuius libros multiuga: nec triuiali eruditiōe pꝛ
gnātes scaturiētēsq; una cū cōmētariis nꝛis hoc āno
enarrabimus: dabimusq; operā/ ut edulia nꝛa nouis
cōdimētis odita/ faciāt ad stomachū: sintq; citra nau
seā/ & facietatē. Trāq llo copulabitꝝ Oratius Flaccus
Cuius sermōes nō minus frugiferi q̄ uoluptifici fu
turi sūt animis auribusq; auditorꝝ purgationibꝝ.

Virtus
fortuna

Cæsares
tanq̄ filii.

τελος.

Impressum Bononiæ p Bñdictū Hectoris boñ. an
no dñi. M. III D. Eid. Dembr. Io. Bentiuolo fecli
citer regnante .

Ex. completo cum 38 fls.

